

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 19.9.2007
COM(2007) 531 galīgā redakcija

2007/0198 (COD)

Priekšlikums

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA

**ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1228/2003 par nosacījumiem attiecībā uz pieeju tīklam
elektroenerģijas pārrobežu tirdzniecībā**

(iesniegusi Komisija)

{SEC(2007) 1179}

{SEC(2007) 1180}

PASKAIDROJUMA RAKSTS

Elektroenerģija un gāze ir Eiropas labklājības ķīla. Ja netiks izveidots efektīvs Eiropas elektroenerģijas un gāzes tirgus, kurā valda konkurence, Eiropas iedzīvotājiem nāksies maksāt pārmērīgu cenu, lai apmierinātu vienu no svarīgākajām ikdienas pamatvajadzībām. Elektroenerģijas un gāzes tirgus ir nozīmīgs arī no Eiropas konkurētspējas viedokļa, jo enerģija ir svarīgs ražošanas faktors.

Turklāt efektīvs elektroenerģijas un gāzes tirgus, kurā valda konkurence, ir priekšnosacījums cīņai ar klimata pārmaiņām. Tikai tad, ja pastāv funkcionējošs tirgus, ir iespējams izveidot reāli funkcionējošu emisiju kvotu tirdzniecības sistēmu un atjaunojamās enerģijas nozari, lai būtu iespējams sasniegt Eiropadomes izvirzīto tālejošo mērķi — līdz 2020. gadam panākt, lai 20 % no ES enerģijas tiktu iegūtas no atjaunojamiem enerģijas avotiem.

Visbeidzot, konkurējošam ES mēroga elektroenerģijas un gāzes tirgum ir izšķirīga nozīme, lai garantētu Eiropas energoapgādes drošību, jo tikai Eiropas mēroga konkurējošs tirgus dod pareizos investīciju signālus, spēj piedāvāt taisnīgu piekļuvi tīklam visiem potenciālajiem investoriem un rada reālus un iedarbīgus stimulus gan tīklu operatoriem, gan enerģijas ražotājiem investēt daudzus miljardus euro, kas nākamajās divās desmitgadēs ES būs ļoti vajadzīgi.

Elektroenerģijas un gāzes tirgus liberalizācijas process aizsākās aptuveni pirms 10 gadiem. Šo 10 gadu laikā Eiropas iedzīvotāji baudījuši priekšrocības, ko sniedz plašākas izvēles iespējas, spēcīgāka konkurence, labāka apkalpošana un lielāka drošība. Tomēr Komisijas un Eiropas energoregulatoru sagatavotais novērtējums liecina, ka tāda tirgus izveide, kurā valda patiesa konkurence, vēl ne tuvo nav galā. Praksē pārlietu daudziem ES iedzīvotājiem un uzņēmumiem trūkst reālu iespēju izvēlēties piegādātāju. Tirgus sadrumstalotība pēc valstu principa, ļoti izteikta vertikālā integrācija un liela tirgus koncentrācija ir galvenie cēloņi tam, ka vēl nav izveidots patiens iekšējais tirgus.

Kopš 2003. gada jūlija, kad spēkā stājās pašreizējās elektroenerģijas un gāzes direktīvas, Komisija pastāvīgi uzraudzījusi to īstenošanu un ietekmi uz tirgu un regulāri sazinājusies ar visām ieinteresētajām pusēm. Konkrētāk, Komisija ik gadus publicējusi salīdzinošā novērtējuma ziņojumu par iekšējā elektroenerģijas un gāzes tirgus izveidi. Komisijas vadībā noris darbs Elektroenerģijas regulēšanas forumā Florencē un Gāzes regulēšanas forumā Madridē, kur regulāri kopā sanāk ministriju, valsts pārvaldes iestāžu, Komisijas, pārvades sistēmu operatoru, piegādātāju, tirgotāju, patērētāju, arodbiedrību, tīkla lietotāju un enerģijas biržu pārstāvji.

2005. gada nogalē Hemptonkortā sanākusī Eiropadome aicināja izveidot īstu Eiropas enerģētikas politiku. Atbildot uz šo aicinājumu, Komisija 2006. gada 8. martā laida klajā zaļo grāmatu par kopēju un saskaņotu Eiropas enerģētikas politiku. Sabiedriskajā apspriešanā tika saņemtas 1680 atbildes. Jau 2005. gadā Komisija sāka aptauju par konkurenci gāzes un elektroenerģijas tirgos. Šī aptauja bija atbilde uz patērētāju un nozares jauno dalībnieku bažām par gāzes un elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgu attīstību un patērētāju ierobežoto izvēli. Komisija pieņēma aptaujas gala ziņojumu un plašu pasākumu kopumu un 2007. gada 10. janvārī iesniedza priekšlikumu par jaunu Eiropas enerģētikas politiku.

Komisijas 2007. gada 10. janvāra paziņojumā „Energētikas politika Eiropai”¹ uzvērts, cik svarīgi ir pabeigt elektroenerģijas un dabasgāzes iekšējā tirgus izveidi. Priekšlikumam tika pievienots plašs ziņojums par iekšējo tirgu, galīgie rezultāti aptaujai par konkurenci nozarē un padziļināts pārskats par stāvokli valstu elektroenerģijas un gāzes tirgos. Līdztekus Komisija sagatavoja ietekmes novērtējumu, lai izvērtētu, kādas alternatīvas var izmantot saistībā ar iekšējā gāzes un elektroenerģijas tirgus pabeigšanu. Ietekmes novērtējumā bija ietverti arī rezultāti apspriedēm ar ieinteresētajām pusēm. Organizācijas no 19 valstīm iesniedza pavisam 339 aizpildītas aptaujas anketas. Vēl tika saņemtas 73 aizpildītas anketas no organizācijām, kas nav saistītas ar kādu konkrētu valsti. Konsultācijas notika ar vēl 56 ieinteresētajām pusēm, galvenokārt uzņēmumiem, kurus varētu ietekmēt aktīvu nošķiršana vai stingrākas pārredzamības prasības.

2007. gada pavasara Eiropadome aicināja Komisiju sagatavot priekšlikumus par turpmākiem pasākumiem, piemēram:

- piegādes un ražošanas darbību faktiska nošķiršana no tīkla ekspluatācijas;
- valsts energoregulatoru neatkarības stiprināšana un pilnvaru pamatīgāka saskaņošana;
- valstu regulatoru neatkarīga sadarbības mehānisma izveide;
- mehānisma izveide pārvades sistēmu operatoriem tīklu darbības un energosistēmu drošības, pārrobežu tirdzniecības un tīklu ekspluatācijas uzlabošanai, un
- lielāka enerģijas tirgus operāciju pārredzamība.

Eiropadome tāpat uzsvēra, ka jāstiprina piegādes drošība dalībvalstu solidaritātes garā.

Eiropas Parlamenta 2007. gada 10. jūlijā pieņemtajā rezolūcijā par gāzes un elektroenerģijas iekšējā tirgus perspektīvām pausts nelokāms politiskais atbalsts kopējai enerģētikas politikai un minēts, ka īpašumtiesību nošķiršana pārvades līmenī uzskatāma par visefektīvāko līdzekli, lai nediskriminējoši veicinātu investīcijas infrastruktūrā, taisnīgu piekļuvi tīklam jauniem dalībniekiem un pārredzamību tirgū. Tomēr Parlaments uzsvēra, ka vajadzīgi arī citi pasākumi un ka pastāv atšķirības starp elektroenerģijas un gāzes tirgiem, tāpēc var rasties vajadzība pēc dažādiem īstenošanas nosacījumiem. Eiropas Parlaments tāpat aicināja veicināt sadarbību starp valstu regulatoriem ES līmenī ar ES struktūras starpniecību, kas būtu veids, kā sekmēt vienotāku Eiropas pieeju pārrobežu jautājumu regulējumam.

Eiropas Enerģijas regulatoru padome (*CEER*) atzinīgi novērtēja Komisijas 10. janvāra paziņojumu un pauda nelokāmu atbalstu aicinājumam sagatavot jaunus ES tiesību aktus, lai vienotā energotirgus projektu ievirzītu pareizajās sliedēs. 2007. gada 6. jūnijā Eiropas enerģijas regulatori publicēja sešus dokumentus, kuros izklāstīta to nostāja par galvenajiem jautājumiem jaunajos enerģētikas tiesību aktos. Regulatori jo īpaši pauda atbalstu Komisijas priekšlikumiem par to, ka jāstiprina neatkarīga regulatoru pārraudzība valstu un ES līmenī un ka jāpanāk pārvades tīklu faktiska nošķiršana. Regulatori nepārprotami ieteica, ka īpašumtiesību nošķiršana pārvades līmenī varētu būt jaunajos ES tiesību aktos paredzētais modelis un tā būtu jāattiecina tiklab uz elektroenerģiju, kā uz gāzi.

¹ COM(2007) 1.

Šie aspekti pilnībā ņemti vērā, izstrādājot šos priekšlikumus, kuru kopsavilkums izklāstīts turpmāk.

1. PIEGĀDES UN RAŽOŠANAS DARBĪBU FAKTISKA NOŠĶIRŠANA NO TĪKLA EKSPLUATĀCIJAS

1.1. Esošie noteikumi par nošķiršanu nav pietiekami, lai nodrošinātu pareizu tirgus darbību

Pašreizējos tiesību aktos noteikts, ka tīkla ekspluatācijai jābūt juridiski un funkcionāli nošķirtai no piegādes un ražošanas darbībām. Dalībvalstis ir izpildījušas šo prasību, ieviešot dažādas organizatoriskas struktūras. Vairākas dalībvalstis ir izveidojušas pilnīgi atsevišķu uzņēmumu tīkla ekspluatācijai, savukārt citas ir radījušas atsevišķu juridisku vienību integrētā uzņēmumā. Prasība pēc juridiskas un funkcionālas nošķiršanas ir pozitīvi ietekmējusi konkurējošu elektroenerģijas un gāzes tirgu izveidi vairākās dalībvalstīs.

Tomēr pieredze liecina, ka tad, ja pārvades sistēmas operators ir atsevišķa juridiska vienība integrētā uzņēmumā, rodas trīs veidu problēmas.

Pirmkārt, pārvades sistēmas operators var nodrošināt labāku attieksmi pret uzņēmumiem, kas ar to saistīti, nekā pret konkurējošām trešām pusēm. Faktiski integrētie uzņēmumi var izmantot tīkla aktīvus, lai apgrūtinātu konkurentu ienākšanu tirgū. Galvenais iemesls ir tāds, ka juridiskā un funkcionālā nošķiršana neatrisina fundamentālo interešu konfliktu integrētajos uzņēmumos, kad piegādes un ražošanas interesēs cenšas maksimāli palielināt pārdošanu un tirgus daļu, bet tīkla operators ir spiests piedāvāt piekļuvi konkurentiem bez jebkādas diskriminācijas. Šo neizbēgamo interešu konfliktu ir gandrīz neiespējami ierobežot ar regulatīviem līdzekļiem, jo pārvades sistēmas operatora neatkarību integrētā uzņēmumā nav iespējams pārraudzīt, nepiemērojot pārliecīgi apgrūtināšu un traucējošu regulējumu.

Otrkārt, saskaņā ar pašreizējiem nošķiršanas noteikumiem nav iespējams garantēt piekļuvi informācijai bez jebkādas diskriminācijas, jo faktiski nav iespējams novērst to, ka pārvades sistēmu operatori var nodot ar tirgu saistītu konfidenciālu informāciju integrētā uzņēmuma ražošanas vai piegādes daļai.

Treškārt, integrētā uzņēmumā ir izkropļoti stimuli investīcijām. Vertikāli integrētiem tīkla operatoriem nav stimula izveidot tīklu kopējās tirgus interesēs un tādējādi sekmēt jaunu dalībnieku ienākšanu tirgū ražošanas vai piegādes līmenī; gluži otrādi, to interesēs būtībā ir ierobežot jaunas investīcijas, ja tās nāk par labu konkurentiem un liek vēsturiskā operatora pašmāju tirgū veidoties konkurencei. Tā vietā vertikāli integrētu uzņēmumu lēmumi par investīcijām bieži ir pielāgoti saistīto piegādes struktūru vajadzībām. Šādi uzņēmumi, šķiet, īpaši nevēlas palielināt starpsavienojumu vai gāzes importa jaudu, lai palielinātu konkurenci vēsturiskā operatora pašmāju tirgū, un tas nāk par sliktu iekšējam tirgum.

Īsi sakot, vertikāli integrētam uzņēmumam ir iekšējs stimuls nepietiekami investēt jaunajos tīklos (aiz bailēm, ka šādas investīcijas palīdzēs pašmāju tirgū plaukt konkurentiem) un (ja vien iespējams) piešķirt priekšrocības paša pārdošanas uzņēmumiem, kad runa ir par piekļuvi tīklam. Tas apdraud ES konkurētspēju un piegādes drošību, kā arī rada šķēršļus klimatu pārmaiņu un vides jomā izvirzīto mērķu sasniegšanai.

Dati par investīcijām pēdējos gados liecina, ka salīdzinājumā ar pilnībā nošķirti uzņēmumiem vertikāli integrēti uzņēmumi, piemēram, daudz mazāk līdzekļu no tiem, kas saņēmti kā pārrobežu sastrēguma maksa, ir investējuši jaunos starpsavienojumos. Faktiska nošķiršana likvidē tādas izkropļotus investīciju stimulus, kas tipiski piemīt vertikāli integrētiem pārvades sistēmu operatoriem. Tādējādi tiek veicināta piegādes drošība. Komisija ir novērojusi, ka pārvades sistēmu operatoru faktiska nošķiršana rosina PSO investēt vairāk. Attiecīgās dalībvalstis pēc tam ir piesaistījušas jaunus investorus infrastruktūras objektiem, un šie investori, piemēram, būvē sašķidrinātas dabasgāzes (SDG) terminālus.

Turklāt par īpašumtiesību nošķiršanas priekšrocībām liecina arī elektroenerģijas cena dažādos tirgos pēdējos gados — pēdējos 10 gados vertikāli integrēti uzņēmumi ir cenas palielinājuši vairāk un uzturējuši augstākas nekā pilnībā nošķirtie uzņēmumi.

1.2. Nepārprotami vajadzīga pārvades sistēmu operatoru efektīvāka nošķiršana

Konkrētajā priekšlikumā šajā sakarā nepārprotami minēts, ka Komisija joprojām dod priekšroku īpašumtiesību nošķiršanai. Praksē tas nozīmē, ka dalībvalstīm jānodrošina, ka viena un tā pati persona vai personas nevar kontrolēt piegādes uzņēmumu, ja tā vienlaikus ir ieinteresēta pārvades sistēmas operatora vai pārvades sistēmas darbībā vai arī izmanto kādas tiesības saistībā ar tiem. Šo noteikumu piemēro arī pretēji — t. i., kontrole pār pārvades sistēmas operatoru izslēdz iespēju būt ieinteresētam piegādes uzņēmuma darbībā vai izmantot kādas tiesības saistībā ar to.

Izvēloties šo alternatīvu, ir iespējama situācija, kad vienai un tai pašai personai, piemēram, pensiju fondam, pieder mazākuma akcijas gan pārvades sistēmas operatora uzņēmumā, gan piegādes uzņēmumā. Tomēr šādam mazākuma akcionāram nedrīkst būt veto tiesības abos uzņēmumos, un tas arī nedrīkst iecelt to valdes locekļus, un tāpat neviena persona nedrīkst būt abu uzņēmumu valdes loceklis. Šī alternatīva, kas paredz nepārprotamu īpašumtiesību nošķiršanu starp pārvades sistēmu operatoriem un piegādes uzņēmumiem, ir vislietderīgākais un stabilākais veids, kā panākt pārvades tīkla faktisku nošķiršanu un tādējādi atrisināt neizbēgamo interešu konfliktu.

Lai īstenotu šo variantu, dalībvalstis var izvēlēties turpmāk aprakstīto scenāriju, kas var palīdzēt pilnībā ievērot vertikāli integrētu uzņēmumu akcionāru intereses. Vertikāli integrēta uzņēmuma akcijas var sadalīt šādi — tā uzņēmuma īpašumdaļas, kuram pieder pārvades sistēma, un piegādes uzņēmuma īpašumdaļas. Tad šīs akcijas var nodot iepriekš vertikāli integrētā uzņēmuma akcionāriem.

Lai gan Komisija uzskata, ka īpašumtiesību nošķiršana ir ieteicamākais variants, tomēr tā piedāvā alternatīvu tām dalībvalstīm, kas izvēlējušās citu ceļu. Tomēr, izvēloties šo alternatīvo variantu, tādā pašā mērā jānodrošina attiecīgā tīkla rīcības brīvība un vienlīdz lieli stimuli tīklam investēt jaunā infrastruktūrā, kas var nākt par labu konkurentiem. Šis variants ir atkāpe no īpašumtiesību nošķiršanas standarta pieejas un ir pazīstams ar nosaukumu „neatkarīgs sistēmas operators”. Šis variants ļauj vertikāli integrētiem uzņēmumiem saglabāt īpašumtiesības uz to tīkla aktīviem, tomēr paredz, ka ar paša pārvades tīkla ekspluatāciju nodarbojas neatkarīgs sistēmas operators — no vertikāli integrētā uzņēmuma pilnībā nošķirts uzņēmējs vai organizācija—, kas veic visas tīkla operatora funkcijas. Turklāt, lai nodrošinātu, ka operators pats un tā darbība ir pilnīgi neatkarīga no vertikāli integrētā uzņēmuma, jāievieš regulējums un pastāvīga regulatīvā uzraudzība.

Atsevišķos gadījumos vertikāli integrētie uzņēmumi var būt spiesti atbrīvoties no dažiem saviem aktīviem, jo īpaši no pārvades tīkliem, vai nodot šo aktīvu ekspluatāciju kādai trešai personai, lai izpildītu ierosinātās prasības par faktisku nošķiršanu. Tomēr šķiet, ka ierosinātajiem variantiem nav citas alternatīvas, ja vēlamies nodrošināt PSO pilnīgu neatkarību.

Abus variantus elektroenerģijas un gāzes nozarēm piemēro vienādi. Lai gan Komisija atzīst, ka pašlaik pilnīga īpašumtiesību nošķiršana vairāk sekmējusies ES elektroenerģijas nozarē, tā nav radusi nevienu pārliecinošu argumentu tam, lai abām nozarēm tiktu piemērots atšķirīgs režīms. Konkrētāk, fundamentālais interešu konflikts starp piegādes un ražošanas darbībām, no vienas puses, un tīkla ekspluatāciju un attīstību, no otras puses, vienādi skar abas nozares. Turklāt būtisks faktors, slēdzot ilgtermiņa piegādes līgumus ar gāzes ražotājiem, kas darbojas iepriekšējā posma tirgū, nav vis tīkla īpašumtiesības, bet gan spēcīga klientu bāze. ES neapšaubāmi arī turpmāk būs ļoti pievilcīgs gāzes piegādes tirgus neatkarīgi no tā, kāda īpašumtiesību struktūra ir iepircējuzņēmumiem, kuri pēc faktiskas nošķiršanas spēs konkurēt gāzes nozarē ar vienādiem nosacījumiem. Tomēr Komisija atzīst, ka pretstatā elektroenerģijas pārvadei gāzes transportēšana nozīmē gāzes molekulu fizisku pārvietošanu pa cauruļvadiem. Tādējādi PSO ir lielāka kontrole pār plūsmas virziena un jaudas izmantošanas noteikšanu sistēmā. Tas nozīmē, ka gāzes tīklu faktiska nošķiršana ir vismaz tikpat svarīga kā elektroenerģijas tīklu nošķiršana.

Tomēr, lai veicinātu piegādes un ražošanas uzņēmumu investīcijas jaunā enerģētikas infrastruktūrā, šajā priekšlikumā ietverta iespēja piešķirt pagaidu atbrīvojumu no īpašumtiesību nošķiršanas noteikumiem jaunas infrastruktūras veidošanai. Šo atbrīvojumu piemēro katrā gadījumā atsevišķi, ņemot vērā jauno investīciju ekonomisko pamatojumu, iekšējā tirgus mērķus un piegādes drošības mērķi.

Ievērojot EK līguma 295. pantu, šis priekšlikums vienādi attiecas tiklab uz publiskiem kā privātiem uzņēmumiem. Tas nozīmē, ka neatkarīgi no tā, vai uzņēmums ir publisks vai privāts, neviena persona vai personu grupa atsevišķi vai kopā nedrīkst ietekmēt ne pārvades sistēmu operatoru, ne piegādes vai ražošanas uzņēmumu valdes sastāvu, balsošanu vai lēmumu pieņemšanu. Tas nodrošina, ka gadījumā, ja piegādes vai ražošanas darbības ir publiskā īpašumā, joprojām tiek garantēta publiskā īpašumā esoša pārvades sistēmas operatora neatkarība; tomēr šajos priekšlikumos nav paredzēts, ka valsts uzņēmumiem būtu jāpārdod tīkls privātam uzņēmumam. Piemēram, lai izpildītu šo prasību, ikviens publisks subjekts vai valsts var nodot tiesības (kas piešķir „ietekmi”) kādai citai publiskai vai privātai juridiskai personai. Visos šajos nošķiršanas gadījumos no svara ir tas, ka attiecīgajai dalībvalstij ir jāpierāda, ka praksē rezultāti ir tiešām iedarbīgi un ka uzņēmumi darbojas pilnīgi neatkarīgi cits no cita, tādējādi nodrošinot vienlīdzīgus spēles noteikumus visā ES.

Visbeidzot, tajās dalībvalstīs, kur nav gāzes vai elektroenerģijas pārvades tīklu (un ir tikai sadales tīkls), noteikumus par pārvades tīklu īpašumtiesību nošķiršanu nepiemēro.

1.3. Ar trešām valstīm saistītie aspekti

Iesniegtais priekšlikums liek veikt pārvades sistēmu operatoru un piegādes un ražošanas darbību faktisku nošķiršanu ne tikai valsts līmenī, bet visā ES. Tas nozīmē, ka neviena piegādes vai ražošanas uzņēmuma, kas darbojas jebkur ES, īpašumā vai pārvaldībā nedrīkst būt neviena pārvades sistēma kādā ES dalībvalstī. Šī prasība vienlīdz attiecas uz ES un trešo valstu uzņēmumiem.

Priekšlikumu paketē iekļauti drošības pasākumi, lai garantētu, ka, ja trešo valstu uzņēmumi vēlas iegūt būtisku līdzdalību vai pat kontroli kādā ES tīklā, tam būs pierādāmi un nepārprotami jāievēro tādi paši nošķiršanas noteikumi kā ES uzņēmumiem. Ja pircējs nevar pierādīt savu tiešo vai netiešo neatkarību no piegādes un ražošanas darbībām, Komisijai ir tiesības iejaukties.

Turklāt tirgu un tīklu teicama darbība ir izšķirīga, lai nodrošinātu ekonomikas konkurētspēju un iedzīvotāju labklājību. Šā priekšlikuma mērķis ir veicināt konkurenci Eiropas enerģijas tirgos un sekmēt šo tirgu pareizu darbību. Tāpēc (neskarot Kopienas starptautiskās saistības) katrā ziņā jānodrošina, ka visi operatori, kas darbojas Eiropas enerģijas tirgos, ievēro tirgus investora principus un rīkojas saskaņā ar tiem. Tāpēc Komisija ierosina paredzēt prasību, ka trešo valstu privātpersonas un valstis nevar iegūt kontroli pār Kopienas pārvades sistēmu vai pārvades sistēmas operatoru, izņemot gadījumus, kad tas ir atļauts nolīgumā starp ES un trešo valsti. Mērķis nav diskriminēt uzņēmumus no trešām valstīm, bet gan garantēt, ka tie gan pēc formas, gan satura ievēro tos pašus noteikumus, ko piemēro ES uzņēmumiem. Visbeidzot, Komisija sagatavos drīzu un padziļinātu pārskatu par ES ārējo enerģētikas politiku plašākā skatījumā, un par rezultātiem informēs sabiedrību.

Nobeidzot apskatu par svarīgo nošķiršanas jautājumu, jāteic, ka iesniegtie priekšlikumi par faktisko nošķiršanu ir nepieciešams un izšķirīgs solis, lai panāktu tirgus integrāciju ES mērogā. Visbeidzot, tie var veicināt pārnacionālu pārvades sistēmu operatoru izveidi, jo operatoru vidū vairs nevaldīs neuzticība. Tomēr tajā pašā laikā, ja pārnacionāli pārvades operatori tiktu izveidoti, nenodrošinot to pilnīgu neatkarību, konkurence starp saistītajiem piegādes un ražošanas uzņēmumiem varētu mazināties, jo būtu iespējamās slepenas norunas. Ja nepastāvēs faktiska nošķiršana, šāda sadarbība varētu apdraudēt konkurenci. Šajos priekšlikumos tāpat ietverti vairāki papildu pasākumi, lai veicinātu ES tirgus integrāciju, jo īpaši saistībā ar pārvades sistēmu operatoru labāku sadarbību.

2. VALSTU REGULATORU PILNVARU UN NEATKARĪBAS STIPRINĀŠANA

2.1. Spēcīgi valstu regulatori pārraudzīs elektroenerģijas un gāzes tirgu darbību

Pašreizējās elektroenerģijas un gāzes direktīvās paredzēts, ka dalībvalstīm ir jāizveido pārvaldes iestādes. Vairākās dalībvalstīs šādas pārvaldes iestādes ir jau darbā pieredzējušas struktūras ar ievērojamām pilnvarām un resursiem, kas tām ļauj veikt pienācīgu tirgus regulēšanu. Citās dalībvalstīs tās ir izveidotas tikai nesen, un to pilnvaras ir mazākas vai sadrumstalotas starp dažādām iestādēm. Komisijas veiktie visaptverošie pārskati par valstīm atklāj šo neviendabīgo situāciju un daudzos gadījumos šo iestāžu vājumu.

Pieredze, kas gan gūta dalībvalstīs, kurās tirgi ir atvērti vairākus gadus, gan citās sabiedrisko pakalpojumu nozarēs, kurās valda konkurence, skaidri liecina, ka pareizai tirgus darbībai ir nepieciešami spēcīgi regulatori, sevišķi attiecībā uz tīklu infrastruktūras izmantošanu.

Šo iemeslu dēļ šā priekšlikuma mērķis ir stiprināt pārvaldes iestāžu pilnvaras. Pirmkārt, tām uzticēs skaidru uzdevumu sadarboties Eiropas līmenī ciešā sadarbībā ar Energoregulatoru sadarbības aģentūru un Komisiju, lai Eiropas Savienībā nodrošinātu konkurējošu, drošu un no vides viedokļa ilgtspējīgu elektroenerģijas un gāzes iekšējo tirgu, kā arī faktisku tirgu atvēršanu visiem patērētājiem un piegādātājiem.

Otrkārt, tiek ierosināts stiprināt to tirgus regulēšanas pilnvaras, sevišķi šādās jomās:

- pārraudzība pār to, kā pārvades un sadales sistēmu operatori ievēro noteikumus par trešo personu piekļuvi, nošķiršanas saistības, noteikumus par balansēšanas mehānismiem un sastrēgumu un starpsavienojumu pārvaldību;
- pārvades sistēmu operatoru investīciju plānu pārskatīšana un ikgadēja novērtējuma ziņojuma sagatavošana par to, kādā mērā pārvades sistēmu operatoru investīciju plāni atbilst Eiropas mēroga 10 gadu tīklu attīstības plānam; tīklu drošības un uzticamības pārraudzība un tīklu drošības un uzticamības noteikumu pārskatīšana;
- pārredzamības pienākumu pārraudzība;
- tirgus atvērtības un konkurences pārraudzība un faktiskas konkurences veicināšana sadarbībā ar konkurences iestādēm; un
- patērētāju aizsardzības pasākumu efektivitātes nodrošināšana.

Elektroenerģija un gāze būtiski atšķiras no citām precēm, jo tie ir tīkla produkti, kurus ir neiespējami vai ļoti dārgi uzglabāt. Tās viegli ietekmē tirgus ļaunprātīga izmantošana, tāpēc jāpalielina regulatoru pārraudzība pār uzņēmumiem, kas darbojas elektroenerģijas un gāzes tirgū. Tāpēc regulatoriem jāsaņem informācija par uzņēmumu lēmumiem saistībā ar to darbību. Tiek ierosināts paredzēt, ka uzņēmumiem dati par to operatīvajiem lēmumiem jāglabā piecus gadus, šiem datiem jābūt valsts pārvaldes iestāžu, konkurences iestāžu un Komisijas rīcībā, lai šīs iestādes varētu reāli pārbaudīt pieņēmumus par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu. Tas ierobežos tirgus ļaunprātīgu izmantošanu, vairo uzticību tirgum un tādējādi sekmēs darījumus un konkurenci.

Dažiem tirgus dalībniekiem (piemēram, bankām) jau ir noteikti šādi pienākumi saskaņā ar Finanšu instrumentu tirgu direktīvu, un tiem nevajadzētu uzlikt divkāršas saistības. Lietvedības prasības nedrīkst ierobežot un būt pretrunā pašreizējiem Kopienas tiesību aktiem, kas regulē finanšu tirgus. Energoregulatoriem un finanšu tirgus regulatoriem jāsadarbojas, lai savstarpēji palīdzētu labāk pārraudzīt attiecīgos tirgus. Pirms tiek pieņemtas lietvedības pamatnostādnes, Energoregulatoru sadarbības aģentūrai un Eiropas vērtspapīru regulatoru komitejai (*CESR*) jāsadarbojas un jākonsultē Komisija par pamatnostādņu saturu.

Lai pārvaldes iestādes varētu veikt savus pienākumus, tām tiks dotas pilnvaras izmeklēt, pieprasīt visu nepieciešamo informāciju un uzlikt atturošas sankcijas. Regulēšanas funkciju veikšanā tās lūgs pilnībā ievērot energoefektivitātes mērķi.

2.2. Acīmredzama regulatoru neatkarība rada uzticību tirgū

Pārvaldes iestāžu (regulatoru) neatkarība ir viens no svarīgajiem labas pārvaldības principiem un viens no galvenajiem priekšnosacījumiem, lai veidotos uzticība tirgum. Esošajos tiesību aktos noteikts, ka pārvaldes iestādēm jābūt pilnīgi neatkarīgām no gāzes un elektroenerģijas nozares interesēm. Tomēr tajos nav noteikts, kā neatkarību var uzskatāmi nodrošināt, un tajos netiek garantēta neatkarība no īstermiņa politiskajām interesēm.

Kā uzsvēra Eiropas Parlaments un arī 2007. gada pavasara Eiropadome savos secinājumos, tieši tādēļ valstu energoregulatoru neatkarības stiprināšana izvirzīta par prioritāti.

Tiek ierosināts, ka pārvaldes iestādei jābūt juridiski nošķirtai un funkcionāli neatkarīgai no jebkādam publiskām vai privātām struktūrām un ka tās darbiniekiem un visiem lēmējstruktūras locekļiem jādarbojas neatkarīgi no jebkādam tirgus interesēm, un ka tie nedrīkst prasīt un saņemt norādījumus no kādas valdības vai citām publiskām vai privātām struktūrām. Šādā nolūkā tiek ierosināts, ka pārvaldes iestādēm jābūt juridiskām personām ar neatkarīgu budžetu, pietiekamiem cilvēkresursiem, finanšu līdzekļiem un neatkarīgu vadību.

3. NEATKARĪGS VALSTU REGULATORU SADARBĪBAS UN LĒMUMU PIENĒMŠANAS MEHĀNISMS — ENERGOREGULATORU SADARBĪBAS AĢENTŪRA

3.1. ERGEG pozitīvajai pieredzei jāpārtop par oficiālu sadarbības struktūru

Lai gan ir notikusi iekšējā enerģijas tirgus nozīmīga attīstība, vēl aizvien vērojams nepietiekams regulējums attiecībā uz pārrobežu jautājumiem. Lai risinātu šo jautājumu, pēc Komisijas iniciatīvas tika izveidoti pašregulācijas forumi, piemēram, Florences forums (elektroenerģija) un Madrides forums (gāze). Šajos forumos sadarbības stiprināšanas nolūkā kopā sanāk visas ieinteresētās puses.

Turklāt Komisija 2003. gadā izveidoja neatkarīgu padomdevēju grupu elektroenerģijas un gāzes jautājumos — Eiropas Elektroenerģijas un gāzes regulatoru grupu (*ERGEG*) —, lai sekmētu konsultācijas, koordināciju un sadarbību starp dalībvalstu pārvaldes iestādēm un starp šīm iestādēm un Komisiju ar mērķi konsolidēt elektroenerģijas un gāzes iekšējo tirgu. *ERGEG* darbojas nacionālo pārvaldes iestāžu pārstāvji.

ERGEG pēdējos gados ir ļoti pozitīvi ietekmējusi elektroenerģijas un gāzes iekšējā tirgus veidošanu, izstrādājot nesaistošas pamatnostādnes un nosūtot Komisijai ieteikumus un atzinumus. Tomēr pašregulācijas forumu un *ERGEG* izveide nebija pietiekams stimuls kopēju standartu un pieeju izstrādei, kas vajadzīgas, lai par īstenību kļūtu pārrobežu tirdzniecība un sākumā reģionālie tirgi, bet vēlāk Eiropas enerģijas tirgus.

Laika gaitā enerģētikas nozare kļuvusi komplicētāka un sarežģītāka, un tajā sastopas atšķirīgas finanšu intereses. Pašreizējā pieeja, izmantojot *ERGEG*, ir visnotaļ nerezultatīva, jo praksē tā parasti nozīmē, ka 27 regulatoriem un vairāk nekā 30 pārvades sistēmu operatoriem jāpanāk vienošanās. Rezultātā ir sagatavoti vairāki nesaistoši kodeksi, veltīti pūliņi, lai vienotos par kopēju pieeju „pakāpeniskas konverģences” ceļā, tomēr nav pieņemti nekādi reāli lēmumi par sarežģītiem jautājumiem, par kuriem jāizlemj tagad.

Pašlaik tehniskie noteikumi, kas jāievēro elektroenerģijas uzņēmumiem (t.s. tīkla kodeksi) dažādās dalībvalstīs un pat vienā dalībvalstī krasi atšķiras. Ja vēlamies integrēt enerģijas tirgus ES, šie tehniskie noteikumi ir jātuvina un jāsaplūst.

Komisija ir izvērtējusi dažādus variantus, lai organizētu minēto uzdevumu izpildi, tostarp variantu, ka tā pati varētu veikt šos uzdevumus. Šādu aspektu saskaņošana un jaunas infrastruktūras veidošana parasti neietilpst Komisijas uzdevumu lokā. Īstenībā tā nekad nav veikusi šādu uzdevumu. Lai to paveiktu, ir vajadzīgas 27 valstu regulatīvo aģentūru (VRA) īpašās zināšanas un kopdarbs; tieši šīm aģentūrām ir jāvienojas par grozījumiem valstu tīkla kodeksos. Praksē tas nozīmē, ka visus vajadzīgos valstu regulatoru resursus var sakopot tikai viena struktūra, ko veido valstu regulatori, un tam ir izšķirīga nozīme, lai sekmētos šo jautājumu risināšana. Aģentūra ar tās regulatoru valdes starpniecību (valdi veido VRA) var paust aicinājumus šo VRA darbiniekiem. Komisijai turpretī nav tādu pilnvaru.

Komisija ir secinājusi, ka šos uzdevumus vislabāk varētu veikt atsevišķa, no Komisijas neatkarīga un ar to nesaistīta struktūra. Šo secinājumu apstiprinājusi gan Eiropadome 2007. gada pavasarī, gan Eiropas Parlaments savās jaunākajās rezolūcijās².

Tāpēc tika apsvērtā doma izveidot spēcīgāku valstu energoregulatoru tīklu, par paraugu ņemot konkurences iestāžu tīklu, kas izveidots saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 1/2003. Tomēr šādā gadījumā Komisijai būtu jāpiešķir autonomas pilnvaras enerģētikas jomā (pašlaik Komisijai šādas pilnvaras ir tikai konkurences noteikumu jomā). Jebkurā gadījumā VRA pilnvarām jāklūst ietekmīgākām un saskaņotākām.

Varētu izmantot arī Eiropas centrālo banku sistēmai līdzīgu modeli, taču šajā gadījumā trūkst juridiska pamata Līgumā. Izvēloties šādu modeli, būtu jāgroza Līgums.

Tāpēc Komisija secināja, ka, ja jāveido neatkarīga struktūra, kas var iesniegt priekšlikumus Komisijai par pamatlēmumiem un pieņemt atsevišķus regulatīvus lēmumus, kuri ir saistoši trešām personām un attiecas uz specifiskiem tehniskiem jautājumiem, kas ir šo trešo personu ziņā, vienīgais risinājums ir izveidot aģentūru.

Ierosināts, ka galvenais aģentūras uzdevums būs Eiropas līmenī papildināt regulatīvās funkcijas, ko valsts līmenī veic valstu regulatori. Struktūra nodrošinās iespējas valstu regulatoriem sadarboties, no regulatīvā viedokļa pārraudzīt pārvades sistēmu operatoru darbību, kā arī pieņemt atsevišķus lēmumus par infrastruktūru, kas atrodas vairāku dalībvalstu teritorijā. Analīzē ievēroti principi, ko Komisija definējusi iestāžu nolīguma projektā par Eiropas regulatīvo aģentūru darbības pamatprincipiem³, jo īpaši attiecībā uz pilnvarām pieņemt atsevišķus lēmumus, kas ir juridiski saistoši trešām personām.

Šis priekšlikums balstīts arī uz „ERGEG+” variantu, kas minēts Komisijas 2007. gada 10. janvāra paziņojumā „Enerģētikas politika Eiropai”⁴.

3.2. Ierosinātās Energoregulatoru sadarbības aģentūras galvenie uzdevumi

Aģentūras uzdevums būs Eiropas līmenī papildināt regulatīvās funkcijas, ko valsts līmenī veic valsts pārvaldes iestādes. Aģentūra

- *darbosies kā valstu regulatoru sadarbības struktūra.* Tiek ierosināts pilnveidot pārrobežu situāciju risināšanu. Aģentūra paredzēs procedūras valstu regulatoru sadarbībai, jo īpaši attiecībā uz informācijas apmaiņu un kompetences sadali gadījumos, kad jautājums skar vairākas dalībvalstis. Tiks veicināta arī reģionālā sadarbība starp valstu regulatoriem;
- *veiks pārvades sistēmu operatoru sadarbības regulatīvu pārraudzību.* Aģentūras pienākums būs pārraudzīt un pārskatīt elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas

² Eiropadome savos secinājumos piekrīt, ka jāizveido neatkarīgs valstu regulatoru sadarbības un lēmumu pieņemšanas mehānisms saistībā ar nozīmīgiem pārrobežu jautājumiem; savukārt pieņemtajā *Vidal Quadras* ziņojumā sacīts, ka EP apsveic Komisijas priekšlikumu stiprināt valstu regulatoru sadarbību ES līmenī ar ES struktūras starpniecību, jo tas sekmētu vienotāku Eiropas pieeju pārrobežu jautājumu reglamentācijā; uzsver, ka Komisijai jāuzņemas galvenā loma, tajā pašā laikā neierobežojot regulatoru neatkarību; uzskata, ka regulatori var lemt par konkrēti definētiem tehniskiem un komerciāliem jautājumiem, izmantojot pieejamo informāciju un (vajadzības gadījumā) ņemot vērā PSO un citu ieinteresēto pušu nostāju, turklāt regulatoru lēmumiem jābūt juridiski saistošiem.

³ COM(2005) 59.

⁴ OV C [...], [...], [...]. lpp.

tīkla un gāzes pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkla darbību. Tā jo īpaši iesaistīsies prioritāšu noteikšanā tīklu darba programmās, to 10 gadu investīciju plāna pārskatīšanā un tehnisko un tirdzniecības kodeksu izstrādē. Investīciju plāna pārskatīšana nekādi neskar pārvades sistēmu operatoru atbildību par tehniskām kļūmēm, kā noteikts valsts tiesību aktos. Attiecībā uz šiem tehniskajiem un tirgu kodeksiem Aģentūrai būs pilnvaras prasīt pārvades sistēmu operatoriem grozīt izstrādātos projektus vai detalizētāk pievērsties konkrētiem jautājumiem. Tā arī varēs ieteikt Komisijai padarīt šos kodeksus juridiski saistošus, ja izrādīsies nepietiekami, ka pārvades sistēmu operatori tos īsteno brīvprātīgi, vai ja brīvprātīga īstenošana atsevišķos gadījumos izrādīsies nepiemērota. Aģentūra var ieteikt Komisijai grozīt pārvades sistēmu operatoru izstrādāto projektu vai ieteikt papildu noteikumus. Praksē šis mehānisms izpaudīsies kā konstruktīvs un pastāvīgs dialogs starp Aģentūru, pārvades sistēmu operatoriem un Komisiju. Aģentūras iesaistīšanās palīdzēs nodrošināt pārvades sistēmu operatoru sadarbības efektivitāti un pārredzamību iekšējā tirgus labā;

- *pieņems atsevišķus lēmumus.* Lai varētu risināt specifiskus pārrobežu jautājumus, ieteikts Aģentūru pilnvarot pieņemt lēmumus par atbrīvojuma⁵ pieprasījumiem attiecībā uz Eiropas mēroga infrastruktūras aktīviem un pieņemt lēmumus par regulējumu, kas piemērojams infrastruktūrai vairāku dalībvalstu teritorijā. Turklāt aģentūra varētu pieņemt īpašus lēmumus par konkrētiem tehniskiem jautājumiem, ja tie ir aģentūras pārziņā saskaņā ar konkrētām pamatnostādņēm, kas pieņemtas atbilstīgi gāzes un elektroenerģijas direktīvām, ievērojot komitoloģijas procedūru;
- *sniegs vispārīgas konsultācijas.* Kopumā Aģentūra būs Komisijas padomdevēja tirgus regulēšanas jautājumos un varēs izdot nesaistošas pamatnostādnes, lai popularizētu labāko praksi starp valstu regulatoriem. Atsevišķos gadījumos tai būs pilnvaras pārskatīt tādus valsts pārvaldes iestādes pieņemtos lēmumus, kas tieši ietekmē iekšējo tirgu, ņemot vērā īstenošanas pasākumus, ko Komisija pieņēmusi, piemērojot Kopienas tiesību aktus gāzes un elektroenerģijas nozarē, un sniegt atzinumu Komisijai.

Lai gan šai jaunajai aģentūrai nebūs pilnvaru pieņemt normatīvus lēmumus (piemēram, tā nevarēs oficiāli pieņemt obligāti ievērojamas pamatnostādnes), tai tomēr būs izšķirīga loma Eiropas gāzes un elektroenerģijas tirgus noteikumu izstrādē un īstenošanā.

3.3. Ierosinātās Energoregulatoru sadarbības aģentūras vadība

Energoregulatoru sadarbības aģentūras institucionālās struktūras un vadības principi balstīti uz Kopienas regulatīvo aģentūru standarta noteikumiem un praksi.

Tomēr jāņem vērā nepieciešamā regulatīvo funkciju neatkarība. Tādēļ tiek ierosināts papildus administratīvajai valdei, kas ir atbildīga par visiem administratīvajiem un budžeta jautājumiem, izveidot regulatoru valdi, kura ir atbildīga par visiem ar regulēšanu saistītajiem jautājumiem un lēmumiem. Aģentūras direktoru pēc apspriešanās ar regulatīvo valdi ieceļ administratīvā valde; direktoru izraugās no Komisijas pieņemta kandidātu saraksta. Direktors pārstāv Aģentūru un atbild par tās ikdienas darbu. Turklāt aģentūras struktūrā paredzēts izveidot apelācijas valdi, kuras kompetencē ir izskatīt apelācijas par aģentūras pieņemtajiem lēmumiem.

⁵ Kā noteikts Direktīvas 2003/55/EK 22. pantā un Regulas (EK) Nr. 1228/2003 7. pantā.

3.4. Finanšu aspekti

Ir ierosināts, ka aģentūrai, ņemot vērā tās uzdevumus, vajadzīgi 40–50 darbinieki. Šī aplēse ir balstīta uz plašu analīzi par vajadzīgo darbinieku skaitu valsts pārvaldes iestādēs un uz rūpīgu analīzi par to, kādi ir minimālie resursi, lai veiktu ierosinātos uzdevumus, jo īpaši ņemot vērā iespējas izmantot valstu pārvaldes iestāžu resursus, lai atvieglotu aģentūras darbu. Ierosinātais darbinieku skaits atbilst šo iestāžu vajadzībām⁶. Kā minēts iepriekš, ja aģentūras uzdevumus pildīt uzņemtos Komisija, vajadzētu daudz vairāk darbinieku.

Aģentūras kopējās ikgadējās izmaksas tiek lēstas 6–7 miljonu euro apmērā, no kuriem 5 miljonus euro veido personāla izmaksas (par pamatu ņemot Eiropas Komisijas personāla vidējās izmaksas, t.i., 0,117 miljonus euro gadā, ietverot izdevumus, kas saistīti ar ēkām, un saistītos administratīvos izdevumus), 1 miljonu euro — darbības izmaksas (sanāksmes un pētījumi, tulkošana, publikācijas un sabiedriskās attiecības), bet atlikumu — kapitālizdevumi (izdevumi, kas saistīti ar kustama īpašuma iegādi, un saistītie izdevumi) un komandējumu izdevumi.

Aģentūras ikgadējās izmaksas segs ar neatmaksājamu Kopienas piešķirumu. Aģentūrai būs arī nelieli ieņēmumi no trešo pušu maksām, ko iekasē, kad Aģentūra pieņem konkrētus lēmumus.

3.5. Komisijas loma

Principā ir paredzēti trīs dažādi drošības pasākumi, lai nostiprinātu Komisijas kā Līguma sarga pozīcijas.

Pirmkārt, ja Aģentūra pieņem lēmumu, šis lēmums ir saistošs tikai specifiskās tehniskās situācijās, kas nepārprotami paredzētas regulā un direktīvās vai atsevišķos gadījumos noteiktas saistošās pamatnostādņēs. Citos gadījumos Aģentūrai nav tiesību pieņemt politiskus lēmumus.

Otrkārt, ja PSO sadarbība vai VRA lēmumi apdraud reālu konkurenci un tirgus efektīvu darbību, Aģentūra nekavējoties informē Komisiju, kura pēc tam var pieņemt vajadzīgos pasākumus, lai risinātu šo problēmu. Komisija var rīkoties arī pēc savas iniciatīvas.

Treškārt, pamatlēmumus var pieņemt vienīgi Komisija. Šādos gadījumos Aģentūra tikai sagatavo materiālus un sniedz konsultācijas. Komisijas juridiskais dienests ir rūpīgi izskatījis dokumentu no šāda viedokļa, lai garantētu, ka Aģentūrai nav tiesības pieņemt diskrecionārus pamatlēmumus.

Turklāt tieši Komisija pieņems saistošās pamatnostādnes, kurās sīkāk noteikta Aģentūras loma.

⁶ Paskaidrojuma rakstam tiks pievienots organizācijas struktūras apraksts.

4. PĀRVADES SISTĒMU OPERATORU EFEKTĪVA SADARBĪBA

4.1. Elektroenerģijas un gāzes tirgu integrēšanai nepieciešama pārvades sistēmu operatoru cieša sadarbība

Lai notiktu tirgus integrācija, ir vajadzīga pārvades sistēmu operatoru (PSO) efektīva sadarbība un skaidrs un stabils tiesiskais regulējums, tostarp regulatīvā koordinācija. Tīklu piekļuves noteikumiem un ekspluatācijas noteikumiem jābūt saderīgiem, ir vajadzīga efektīva informācijas apmaiņa starp pārvades sistēmu operatoriem un starpsavienojuma iespēju palielināšanai vajadzīgo jauno investīciju augsta līmeņa koordinācija. Gāzes un elektroenerģijas pārvades sistēmu operatori brīvprātīgi sadarbojas esošajās struktūrās, piemēram, Eiropas Pārvades sistēmas operatoru (ETSO) struktūrā un Eiropas Gāzes pārvades asociācijā (GTE). Tie sadarbojas operatīvos jautājumos reģionālajā līmenī un piedalās tādu tehnisko struktūru darbā kā Elektroenerģijas pārvades koordinācijas apvienība (UCTE) un Eiropas Asociācija enerģijas apmaiņas pilnveidošanai (EASEE-Gas). Šīs daudzslāņainās sadarbības iniciatīvas ievērojami sekmējušas iekšējā tirgus izveidi un uzlabojušas tīklu efektivitāti un drošību.

Tomēr ne visas problēmas var atrisināt brīvprātīga sadarbība — par to liecina tīkla avārijas un elektroapgādes pārtraukumi tīkla darbības nepietiekamas koordinācijas dēļ, trūkstošī posmi elektroenerģijas un gāzes tīklos un grūtības ierosināt un pieņemt kopējus tehniskos standartus. Tādēļ tiek ierosināts izvirzīt pārvades operatoriem uzdevumu stiprināt sadarbību daudzās nozīmīgās jomās, galveno uzmanību pievēršot šādiem svarīgiem jautājumiem.

- *Tirdzniecības un tehnisko kodeksu izveide.* Lai integrētu elektroenerģijas un gāzes tirgus, ir vajadzīgi saskanīgi tehniskie un tirdzniecības kodeksi. Patlaban šādi kodeksi pastāv katrā valstī atsevišķi vai arī ir pieņemti pēc tādu organizāciju kā UCTE vai EASEE-Gas ieteikumiem. Problēma ar pašreizējo situāciju ir trejāda: pirmkārt, spēkā esošie noteikumi neaptver visas jomas, kuras nepieciešamas saskaņot, lai integrēts tirgus varētu funkcionēt, otrkārt, valstu kodeksi bieži vien nav savstarpēji saderīgi, treškārt, tie bieži vien nav juridiski saistoši vai piemērojami. Kā šādu kodeksu piemēru varētu minēt UCTE rokasgrāmatu par elektropārvades tīklu drošību un drošumu un EASEE-Gas ieteikumus par gāzes kvalitāti.
- Priekšlikumā saglabāta iespēja pārvades sistēmu operatoriem sadarboties brīvprātīgi, jo tas ir lietderīgs paņēmieni, kā izstrādāt tehniskos un tirdzniecības kodeksus. Šie kodeksi bieži vien ir tehniski sarežģīti, un ir nepieciešama efektīva procedūra to grozīšanai vajadzības gadījumā. Priekšlikumā valsts pārvaldes iestādēm, aģentūrai un/vai Komisijai (atkarībā no attiecīgā priekšlikuma būtības) uzticēta stingra regulatīva pārraudzība pār šo noteikumu saturu un to, kā tie tiek ievēroti un piemēroti. Ja pārvades sistēmu operatori nespēj vienoties par vajadzīgajiem tehniskajiem un tirdzniecības kodeksiem vai tos neievēro, šādus noteikumus var ierosināt un pieņemt pēc Komisijas priekšlikuma saskaņā ar komitoloģijas procedūru.
- Šajā priekšlikumā noteiktas kopumā vienpadsmit galvenās sadarbības jomas. Pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkla (skatīt 1.2. nodaļu) ikgadējā darba programmā, ko izstrādā, apspriežoties ar visām ieinteresētajām personām, un jaunās Energo regulatoru sadarbības aģentūras ikgadējā darba programmā (skatīt 3. nodaļu) būs norādītas prioritātes un konkrētāk noteikts, kādi tehniskie un tirdzniecības kodeksi ir vajadzīgi. Pārvades sistēmu operatoru sadarbībai jāaptver arī tehnisko un tirgus kodeksu īstenošanas pārraudzība.

- *Pētniecības un attīstības darbības kopējās interesēs.* PSO sadarbība ļaus izveidot pamatu, lai apzinātu, finansētu un vadītu pētniecības un inovāciju darbības, kas vajadzīgas, lai nodrošinātu Eiropas elektroenerģijas un gāzes tīklu intensīvu attīstību un pilnveidošanos, jo īpaši — veicinātu piegādes drošību un energoefektivitāti, kā arī zemu oglekļa emisiju tehnoloģiju izplatību.
- *Tīkla ekspluatācijas koordinēšana.* PSO sadarbība ietver tīklu kopīgu ekspluatāciju saskaņā ar pieņemtiem tirdzniecības un tehniskajiem kodeksiem. Tā attiecas arī uz apmaiņu ar informāciju par tīklu ekspluatāciju, saskaņotu informācijas publicēšanu par piekļuvi tīklam, piemēram, izmantojot kopēju informācijas platformu.
- *Investīciju plānošana.* Lai būtu pieejama pietiekama pārvades jauda pieprasījuma apmierināšanai un valstu tirgu integrēšanai, tīklu operatoriem sistēmu attīstība jāplāno saskaņoti un ilgām laikiem, lai varētu plānot investīcijas tīklos un pārraudzīt pārvades tīklu jaudas dinamiku. Paredzēts, ka elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkls publiskos tīklu attīstības plānus, kuros ietvers integrēta tīkla modeļus, scenāriju prognozes un novērtējumu par integrētās sistēmas elastīgumu un izveides pabeigšanu. Šiem attīstības plāniem jābūt pietiekami tālejošiem (piemēram, vismaz 10 gadiem), lai varētu laikus pamanīt investīciju trūkumu, sevišķi attiecībā uz pārrobežu jaudu.

Saistībā ar pēdējiem diviem uzdevumiem tirgus integrācijā liela nozīme ir reģionālām iniciatīvām. Lai panāktu patiesu praktisku virzību uz priekšu, tīkla optimālu ekspluatāciju⁷ un adekvātu investīciju plānošanu un realizēšanu, pārvades sistēmu operatoru sadarbība Eiropas līmenī jāpapildina ar sadarbību reģionālajā līmenī. Regulējumam jābūt tādām, lai tiktu veicināta, koordinēta un pilnveidota reģionālo iniciatīvu īstenošana starp pārvades sistēmas operatoriem un pārvaldes iestādēm, kā tas notiek, piemēram, *ERGEG* reģionālajās iniciatīvās un Ziemeļrietumeiropas Piecpusējā forumā un kā to iesaka tādas lielākās ieinteresētās organizācijas kā *Eurelectric*.

4.2. Labāks sadarbības mehānisms

Ir svarīgi, lai pārvades sistēmu operatoru sadarbības struktūras Eiropas mērogā tiktu atzītas par tādām, kam ir pilnvaras veikt iepriekš minētos uzdevumus. Tādēļ Komisija šos uzdevumus oficiāli uzticēs (gāzes un elektroenerģijas) pārvades sistēmas operatoru Eiropas tīkliem.

Pārvades sistēmas operatori ir uzņēmumi, un to sadarbībai jābūt pārredzamai. Tie var izmantot tādas esošās struktūras kā *GTE* un *ETSO*. Tomēr pārvades sistēmas operatoriem uzticēti tādi pienākumi un uzdevumi, ka būs vajadzīga centralizēta un pastāvīga sadarbības struktūra gan organizatorisku apsvērumu dēļ, gan tādēļ, lai izstrādātu praktiskus rīkus tīklu plānošanai un ekspluatācijai.

Energoregulatoru sadarbības aģentūra pārraudzīs, kā pārvades sistēmas operatoru Eiropas tīkli veic tiem uzticētos uzdevumus.

Sākot strādāt pie konkrēta jautājuma, pārvades sistēmu operatoru standarta prakse būs darbā iesaistīt ieinteresētās personas (ražotāji, piegādātāji, patērētāji un sadales sistēmu operatori) un apspriesties ar tām. Tādējādi ar ieinteresētajām personām apspriedīs pārvades sistēmas

⁷ Piemēram, elektroenerģijas jomā ir skaidrs, ka tehniskie kodeksi dažos jautājumos jānosaka katram sinhronajam apgabalam.

operatoru sagatavotos tirdzniecības un tehnisko kodeksu projektus, un tās varēs izteikt apsvērumus par pārvades sistēmas operatoru ikgadējo darba programmu. Aģentūra uzraudzīs pienācīgu apspriešanās gaitu.

5. TIRGUS DARBĪBAS UZLABOŠANA

Šā priekšlikuma mērķis ir uzlabot tiesisko regulējumu, lai atvieglinātu trešo personu piekļuvi galvenajai infrastruktūrai, palielinātu pārredzamību tirgū, sekmētu tirgus integrāciju un uzlabotu piekļuvi mazumtirdzniecības patērētājiem.

5.1. Atbrīvojumu režīms

Pašreizējos tiesību aktos paredzēta iespēja uz iepriekš noteiktu laika posmu piešķirt atbrīvojumu, proti, nozīmīgiem jauniem infrastruktūras objektiem nepiemērot noteikumus par regulētu trešo personu piekļuvi. Izmantojot šo izdevību, tiek īstenoti vai jau ir pabeigti vairāki infrastruktūras objekti, tostarp gāzes un elektroenerģijas starpsavienojumi un SDG iekārtas. Tas palīdzējis pārvērst uz priekšu projektus, kas sekmēs piegādes drošību un konkurenci. Tomēr līdzšinējā pieredze liecina, ka projektu īstenotājiem, regulatoriem un Komisijai nāktu par labu atbrīvojumu pieprasīšanas un piešķiršanas procedūras optimizācija, kā arī dažu nosacījumu precizēšana. Tāpēc Komisija ierosina sagatavot pamatnostādnes, kas noderēs gan atbrīvojuma prasītājiem, gan regulatoriem atbrīvojuma nosacījumu piemērošanā. Lai nodrošinātu, ka infrastruktūras projekts, kam piešķirts atbrīvojums, tomēr tirgū tiek optimāli izmantots, tiek ierosināts attiecībā uz jaunu infrastruktūru paredzēt vispārīgās obligātās prasības jaudas piešķiršanai un noteikumus sastrēgumu pārvaldībai, kas līdz šim tikuši piemēroti katrā gadījumā atsevišķi.

5.2. Pārredzamība

Iekšējais elektroenerģijas un gāzes tirgus nav pietiekami likvīds un pārredzams, un tādējādi tiek traucēta efektīva resursu sadale, zaudējumu riska ierobežošana un jaunu dalībnieku ienākšana tirgū. Lai palielinātu uzticību tirgum, tā likviditāti un tirgus dalībnieku skaitu, tirgū jābūt pieejamai plašākai informācijai.

Pašreizējās pārredzamības prasības galvenokārt paredz, ka jāpublisko informācija par tīkla jaudu, lai tirgus dalībnieki varētu novērtēt, vai jauda ir pieejama un vai tirgū tiek piedāvāta visa pieejamā jauda. Tomēr tirgus dalībniekiem jābūt arī vienlīdzīgai piekļuvei informācijai, kas nosaka vairumcenu izmaiņas.

Šobrīd vēsturiskajiem operatoriem, kas ir atbildīgi par lielāko daļu gāzes un elektroenerģijas plūsmu un kam pieder lielākā daļa aktīvu tirgū, ir lielāka un labāka piekļuve informācijai nekā jaunpienācējiem. Elektroenerģijas nozarē pastāv regulējumam piesaistītas prasības — pamatnostādnes, kurās definētas prasības attiecībā uz pārredzamību elektroenerģijas ražošanā, bet gāzes nozarē šādu prasību šobrīd nav. Tādēļ tiek ierosināts pārredzamības prasības attiecināt arī uz gāzes krājumiem, prognozēm par pieprasījumu un piedāvājumu, tīkla balansēšanas izmaksām un tirdzniecību.

Valsts pārvaldes iestādēm jākontrolē un jāpārtrauga šo prasību pareiza un pilnīga piemērošana, tādēļ attiecīgi jāpalielina to pilnvaras.

Runājot par pārredzamību attiecībā uz atvasinātajiem un finanšu instrumentiem (par kuriem šie priekšlikumi neizvirza papildu prasības attiecīgajiem uzņēmumiem), Komisija līdz

2008. gada vidū šo jautājumu izpētīs sīkāk un izdarīs secinājumus. Komisija aicina Energoregulatoru sadarbības aģentūru un Eiropas vērtspapīru regulatoru komiteju piedalīties šā jautājuma izpētē un paust atzinumu par to, vai uz darījumiem ar gāzes un elektroenerģijas piegādes līgumiem un gāzes un elektroenerģijas atvasinātajiem instrumentiem būtu jāattiecinā pārrēķināšanas prasības pirmspārdošanas un pēcpārdošanas posmā.

5.3. Piekļuve uzglabāšanai

Direktīvā par gāzes iekšējo tirgu noteikts, ka gadījumos, kad uzglabāšanas iekārtas ir nepieciešams nosacījums, lai gāzi varētu piegādāt patērētājiem, uzglabāšanas sistēmas operatori jāpiešķir piekļuve trešām personām. Dalībvalstis var izvēlēties, kā nodrošināt piekļuvi šīm uzglabāšanas iekārtām — piemērojot regulatora izveidotus nosacījumus vai uzglabāšanas sistēmas operatoram uzliekot par pienākumu ar klientiem vienoties par piekļuves nosacījumiem. Direktīvā izklāstīti tikai prasību vispārīgie principi, un dalībvalstīm ir liela rīcības brīvība regulējuma noteikšanā. Madrides forumā ieinteresētās aprindas brīvprātīgi vienojās par Labas TPP prakses pamatnostādņēm uzglabāšanas sistēmu operatoriem (LPPUSO), kurās iestrādāti šie principi. Tomēr *ERGEG* secinājusi, ka kopumā šīs pamatnostādnes tiek ievērotas vāji.

Lai šīs pamatnostādnes tiktu reāli piemērotas, Komisija ierosina šādus četrus pasākumus:

- padarīt pamatnostādnes iestrādātos principus juridiski saistošus un sīki paredzēt pamatnostādņu īstenošanu saskaņā ar komitoloģijas procedūru;
- panākt to uzglabāšanas sistēmu operatoru juridisku un funkcionālu nošķiršanu, kuri ir daļa no piegādes uzņēmumiem;
- paplašināt valstu pārvaldes iestāžu pilnvaras, lai tās varētu pārraudzīt piekļuvi uzglabāšanas iekārtām;
- noteikt, ka uzglabāšanas iekārtām piemērotajai regulatīvajai kārtībai jābūt skaidrai;

Lai padarītu norādes juridiski saistošas, regula tiks paplašināta, lai noteiktu, kā uzglabāšanas sistēmu operatoriem jāpiešķir piekļuves pakalpojumus trešām personām un kā jāpiešķir jauda un jāpārvalda sastrēgumi. Tajā tiks definētas arī pārrēķināšanas prasības un ierosināti pasākumi, lai veicinātu uzglabāšanas jaudas sekundārā tirgus attīstību. Šiem noteikumiem jānodrošina, ka tirgū bez jebkādas diskriminācijas un pārrēķināmi tiek piedāvāta visa uzglabāšanas jauda, kas ir pieejama trešām personām, un ka tiek maksimāli novērsta jaudas slēpšana. Šie noteikumi arī palīdzēs nodrošināt saskanību ar ierosinātajām obligātajām prasībām attiecībā uz infrastruktūru, kam piemēro atbrīvojumus.

Paredzot uzglabāšanas sistēmu operatoru juridisku un funkcionālu nošķiršanu, tiks ievērojami veicināti reāla piekļuve uzglabāšanai. Tas, ka pašlaik piegādātājiem, kam vajadzīgas uzglabāšanas iespējas, ir jāsaazinās ar konkurentiem, lai par to noslēgtu līgumu, nevairo uzticību tirgum un ir nopietns šķērslis jaunpienācējiem. Uzglabāšanas iekārtu operatoru nošķiršana ievērojami uzlabos situāciju, turklāt konkurentiem un regulatoriem būs iespējams pārbaudīt, vai tirgū tiek piedāvāta visa pieejamā uzglabāšanas jauda.

Komisija ierosina novērst neskaidrības saistībā ar to, kāda uzglabāšanas jaudas daļa tiek piedāvāta tirgū, proti, paredzot, ka visām dalībvalstīm jānosaka un jāpublisko kritēriji, kā un

kad piemērojami noteikumi par trešo pušu piekļuvi uzglabāšanai. Savukārt regulatora uzdevums ir uzraudzīt, vai šie kritēriji tiek pareizi piemēroti visām krātuvēm.

5.4. Piekļuve sašķidrinātas dabasgāzes (SDG) termināliem

Eiropas Savienības apgādē ar gāzi aizvien lielāka nozīme ir SDG, un tiek plānotas vai jau tiek veiktas ievērojamas investīcijas SDG terminālos. Tādēļ nepieciešami pārredzami noteikumi par piekļuvi SDG termināliem. Regulatori šo vajadzību ir konstatējuši, un *EREGG* ir sagatavojusi norādes ar mērķi izveidot vienotu pieeju attiecībā uz trešo pušu piekļuvi SDG termināliem.

Lai gan daudzi uzceltie SDG termināli izmantojuši izdevību saņemt atbrīvojumu no prasības par trešo personu piekļuvi un no regulatīvas iejaukšanās atbilstīgi direktīvas 22. pantam, ir arī tādi SDG termināli, kam piemēro noteikumus par trešo personu piekļuvi. Tā kā pašreizējā direktīvā minēta tikai vispārīga prasība, ka šāda piekļuve ir jāregulē, dalībvalstis to interpretē ļoti dažādi. Turklāt atbrīvojums saskaņā ar 22. pantu vienmēr ir īslaicīgs, un pēc atbrīvojuma termiņa beigām SDG termināliem piemēros regulējumu. Tādēļ Komisija ierosina noteikt precīzāk definētus noteikumus par trešo personu piekļuvi SDG termināliem. Lai padarītu norādes juridiski saistošas, regula tiks paplašināta, lai definētu, kā uzglabāšanas sistēmu operatoriem jāpiedāvā trešo personu piekļuves pakalpojumi, jāpiešķir jauda un jāpārvalda sastrēgumi. Tajā tiks definētas arī pārredzamības prasības attiecībā un ierosināti pasākumi, lai veicinātu terminālu jaudas sekundārā tirgus attīstību. Šie noteikumi arī dzan palīdzēs nodrošināt saskanību ar ierosinātajām obligātajām prasībām attiecībā uz infrastruktūru, kam piemēro atbrīvojumus.

5.5. Ilgtermiņa piegādes līgumi

Pakārtotie divpusējie piegādes līgumi ļauj energoietilpīgām nozarēm rēķināties ar prognozējamām cenām. Tomēr pastāv risks, ka šādi līgumi ierobežo pakārtoto tirgu, liedzot patērētājiem iespēju mainīt piegādātāju un tādējādi ierobežojot konkurenci. Lai mazinātu nenoteiktību tirgū, Komisija tuvākajos mēnešos sagatavos norādījumus pienācīgā formā par to, kā pakārtotie divpusējie ilgtermiņa piegādes līgumi atbilst ES konkurences tiesībām.

5.6. Pamats Eiropas mazumtirdzniecības tirgus pakāpeniskai izveidei

Pašlaik vēl nevaram runāt par elektroenerģijas un gāzes mazumtirdzniecības tirgu (mājsaimniecība un mazie uzņēmumi), jo klienti (pieņemot, ka tiem ir izvēles iespējas) joprojām ir spiesti izmantot piegādātājus, kuri veic uzņēmējdarbību tajā pašā valstī. Elektroenerģijas un gāzes iekšējo tirgu izveides galīgais mērķis ir izveidot īstenu Eiropas galalietotāju tirgu, kurā valdītu patiesa konkurence un tiktu sasniegta maksimāla efektivitāte. Mazumtirdzniecības liberalizācija ir svarīga, lai nodrošinātu visiem ES iedzīvotājiem iespēju baudīt konkurences sniegtās priekšrocības. Ja liberalizācija attiecas tikai uz lielajiem klientiem, Eiropas mājsaimniecības galu galā subsidētu to ražošanu, un tiktu izkropļoti investīciju signāli saistībā ar jaunu ražošanu un piegādi. No 2007. gada 1. jūlija visi mazumtirdzniecības tirgi ES ir atvērti konkurencei, tomēr praksē daudzi klienti ir piesaistīti vēsturiskajiem piegādātājiem, jo nav ieviests vajadzīgais tiesiskais regulējums. Eiropas mazumtirdzniecības tirgu var izveidot tikai pakāpeniski. Lai sekmētu šo procesu, Komisija apsver iespēju izveidot mazumtirdzniecības jautājumu forumu līdzīgi Florences un Madrides forumiem, kas darbojušies ļoti sekmīgi. Šādā forumā galvenā uzmanība tiktu pievērsta specifiskiem mazumtirdzniecības jautājumiem, un tas kalpotu kā tribīne visām ieinteresētajām personām, lai popularizētu ES mēroga mazumtirdzniecības tirgus izveidi. Forums palīdzētu

dalībvalstīm un pārvaldes iestādēm izstrādāt skaidrus noteikumus par konkurenci mazumtirdzniecības tirgū, lai pakāpeniski saskaņotu tirgus noteikumus, kas ļautu izveidot pārrobežu mazumtirdzniecības tirgus.

Nevainojami funkcionējošiem mazumtirdzniecības tirgiem būs svarīga loma, lai vairotu ļaužu informētību par enerģijas iekšzemes patēriņu un enerģijas izmaksām, jo, lai īstenotu visus CO₂ emisiju samazināšanas un energoefektivitātes palielināšanas pasākumus, tajos jāiesaistās arī mājsaimniecībām. Konkurence mājsaimniecību apgādē palielinās ļaužu informētību par enerģijas jautājumiem. Tomēr pašreizējā prakse, kad patērētāji tikai reizi gadā saņem rēķinu par patērēto, šādu informētību nenodrošina un tāpat nerada iespēju piegādātājiem izveidot konkurētspējīgus pakalpojumus, kas īpaši pielāgoti mājsaimniecībām ar specifiskām vajadzībām. Tādēļ piegādātājiem ir jāsniedz plašāka informācija, lai nodrošinātu, ka tie tiek biežāk informēti par enerģijas patēriņu un izmaksām.

Ir skaidrs, ka līdztekus patērētāju izvēles brīvībai ir jāgarantē patērētāju tiesību ievērošana. Pašreizējā direktīvā jau paredzēta ievērojama aizsardzība mazaizsargātiem patērētājiem, lai nodrošinātu viņiem piekļuvi enerģijai, kas vajadzīga normālai dzīvei. Tomēr šie pasākumi dažās valstīs piemēroti nepareizi, tāpēc Komisija ierosina noteikt saistošas pamatnostādnes, lai regulējumu padarītu skaidrāku. Tajā pašā laikā Komisija ierosina stiprināt visu patērētāju tiesības, tostarp piešķirot tiem tiesības mainīt piegādātāju jebkurā laikā un paredzot, ka energouzņēmumiem jānokārto rēķini viena mēneša laikā kopš brīža, kad patērētājs mainījis piegādātāju.

Visbeidzot, Komisija ir nākusi pie secinājuma, ka attiecībā uz sadales sistēmu operatoriem (SSO) pašreizējie juridiskie un funkcionālie nošķiršanas noteikumi ir pietiekami. Tāpēc tā neierosina uz SSO attiecināt īpašumtiesību nošķiršanas noteikumus, kas izklāstīti 4. nodaļā.

6. SADARBĪBA PIEGĀDES DROŠĪBAS STIPRINĀŠANAI

6.1. Piegādes drošības uzraudzība, ko veic pārvades sistēmu operatori

Ir svarīgi nodrošināt, ka elektroenerģijas un gāzes sistēmas spēj apmierināt pieprasījumu pat maksimumslodzes brīžos. Runājot par elektroenerģiju, tas ir iespējams tikai tad, ja ir pietiekama ražošanas jauda (ražošanas jaudas pietiekamība) un tīkls spēj pārvadīt enerģiju no ražotājiem līdz gala patērētājiem (tīkla jaudas pietiekamība). Runājot par gāzi, jābūt pieejamai pietiekamai importa un uzglabāšanas jaudai.

Direktīva 2005/89/EK paredz, ka valstu regulatoriem ar pārvades sistēmu operatoru palīdzību ik gadus jāziņo Komisijai par elektroapgādes drošību. Direktīva 2004/67/EK paredz, ka dalībvalstīm jāziņo par stāvokli gāzes piegādes drošības jomā un par to, kāds regulējums izveidots, lai veicinātu investīcijas infrastruktūrā. Ierosinātie grozījumi Regulā (EK) Nr. 1228/2003 un Regulā (EK) Nr. 1775/2005 paredz, ka pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīklam jā sagatavo prognozes par sistēmas jaudas pietiekamību ziemas un vasaras periodam, kā arī ilgākam laikam. Lai ņemtu vērā iespējas maksimumpieprasījuma apstākļos eksportēt un importēt elektroenerģiju un gāzi, ir vajadzīga prognoze par stāvokli Eiropā kopumā. Tā kā iekšējo tirgu raksturo elektroenerģijas un gāzes pārrobežu plūsmas, šāda prognoze jā sagatavo Eiropas līmenī.

6.2. Dalībvalstu sadarbība

Gāzes piegādes drošība aplūkota divos ES tiesību aktos. Pirmkārt, Direktīvā 2003/55/EK ieviestas vispārējas pārraudzības prasības dalībvalstīm. Otrkārt, Direktīvā 2004/67/EK īpaši noteikti pasākumi, lai nodrošinātu gāzes piegādes drošību. Ar šo pēdējo direktīvu izveidota Gāzes koordinācijas grupa un definēts „Kopienas mehānisms” piegāžu pārtraukuma gadījumā.

Šie tiesību akti ir pamats koordinācijai. Tajos nav definēti kvantitatīvi mērķi attiecībā uz piegādes drošību un nav arī noteikti nekādi pienākumi attiecībā uz gāzes uzkrājumiem. Visbeidzot, tie neparedz noteikumus reģionālai sadarbībai, ja rodas nopietni piegādes traucējumi.

Direktīva 2004/67/EK dalībvalstīs transponēta tikai nesen. Tās 10. pantā paredzēts, ka Komisijai līdz 2008. gada 19. maijam jāziņo par tās īstenošanu, jo īpaši par tās instrumentu lietderību, un ka tā var paust turpmākus priekšlikumus par piegādes drošību. Minētajā ziņojumā īpaša uzmanība tiks pievērsta piegādes drošības pasākumiem saistībā ar gāzes uzkrājumiem.

Tādēļ šajos priekšlikumos šobrīd netiek grozīta Direktīva 2004/67/EK, un tajos izskata tikai divus šādus jautājumus.

- *Prasības par komerciālo uzkrājumu lielāku pārredzamību.* Visiem uzglabāšanas operatoriem būs pienākums ik dienu publiskot informāciju par darba gāzes apjomu, kas atrodas tā iekārtās. Šis pienākums ievērojami vairo savstarpējo uzticību reģionālai un divpusējai palīdzībai nopietnu piegādes traucējumu gadījumos.
- *Solidaritāte.* Tiek ierosināts, ka dalībvalstīm jāsadarbojas, lai sekmētu reģionālo un divpusējo solidaritāti. Paredzēts, ka šāda sadarbība attieksies uz situācijām, kad kādu dalībvalsti varētu skart nopietni gāzes piegādes traucējumi. Šādas koordinācijas piemēri ir valstu pasākumu optimizēšana ārkārtas situācijās un praktiskas kārtības izstrāde savstarpējai palīdzībai. Komisija vajadzības gadījumā pieņems reģionālās solidarās sadarbības pamatnostādnes.

Priekšlikums

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA

ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1228/2003 par nosacījumiem attiecībā uz pieeju tīklam elektroenerģijas pārrobežu tirdzniecībā

(Dokuments attiecas uz EEZ)

EIROPAS PARLAMENTS UN EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu un jo īpaši tā 95. pantu,

ņemot vērā Komisijas priekšlikumu⁸,

ņemot vērā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu⁹,

ņemot vērā Reģionu komitejas atzinumu¹⁰,

rīkojoties saskaņā ar Līguma 251. pantā paredzēto procedūru¹¹,

tā kā:

- (1) Iekšējais elektroenerģijas tirgus, ko pakāpeniski ievieš kopš 1999. gada, tiek veidots, lai visiem patērētājiem Kopienā būtu izvēles iespējas — neatkarīgi no tā, vai šie patērētāji ir iedzīvotāji vai uzņēmumi —, rastos jaunas uzņēmējdarbības izdevības, attīstītos pārrobežu tirdzniecība, tādējādi paaugstinot efektivitāti, panākot konkurējošākas cenas un labāku pakalpojuma kvalitāti, kā arī sniedzot ieguldījumu piegādes drošības un ilgtspējas pilnveidē.
- (2) Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 26. jūnija Direktīva 2003/54/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un par Direktīvas 96/92/EK atcelšanu¹² un Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 26. jūnija Regula (EK) Nr. 1228/2005 par nosacījumiem attiecībā uz pieeju tīklam elektroenerģijas pārrobežu tirdzniecībā¹³ ir devusi nozīmīgu ieguldījumu elektroenerģijas iekšējā tirgus izveidošanā.
- (3) Taču patlaban visiem Kopienas uzņēmumiem nevar garantēt tiesības pārdot elektroenerģiju jebkurā dalībvalstī ar vienādiem noteikumiem, bez diskriminācijas vai

⁸ OV C [...], [...], [...]. lpp.

⁹ OV C [...], [...], [...]. lpp.

¹⁰ OV C [...], [...], [...]. lpp.

¹¹ OV C [...], [...], [...]. lpp.

¹² OV L 176, 15.7.2003., 37.lpp.

¹³ OV L 176, 15.7.2003., 1. lpp.

ierobežojumiem. Īpaši jānorāda, ka visās dalībvalstīs vēl nepastāv nediskriminējoša piekļuve tīkliem un vienlīdz efektīva regulatīvā uzraudzība.

- (4) Komisijas paziņojumā Eiropas Parlamentam un Padomei „Energētikas politika Eiropai”¹⁴ uzvērts, cik svarīgi ir pabeigt elektroenerģijas iekšējā tirgus izveidi un panākt vienādus noteikumus visiem Kopienas elektroenerģijas uzņēmumiem. Komisijas paziņojumā Eiropas Parlamentam un Padomei par gāzes un elektroenerģijas iekšējā tirgus perspektīvām¹⁵ un Komisijas paziņojumā „Eiropas gāzes un elektroenerģijas nozares apsekojums saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1/2003 17. pantu (galīgais ziņojums)”¹⁶ parādīts, ka pašreizējie noteikumi un pasākumi nav pietiekams pamats funkcionējoša iekšējā tirgus izveidei.
- (5) Lai uzlabotu iekšējā elektroenerģijas tirgus regulējumu, Regula (EK) Nr. 1228/2003 jāpielāgo atbilstoši minētajiem paziņojumiem.
- (6) Jo īpaši ir vajadzīga ciešāka pārvades sistēmu operatoru sadarbība un koordinācija, lai panāktu to, ka pakāpeniski tiek saskaņoti tehniskie un tirdzniecības kodeksi, ar kuriem nodrošina un pārvalda efektīvu piekļuvi pārrobežu pārvades tīkliem, lai notiktu koordinēta un pietiekami tālredzīga plānošana un pārvades sistēmu attīstība Kopienā, pienācīgi ņemot vērā vides aspektus, kā arī lai sekmētu energoefektivitāti, pētniecību un inovācijas, jo īpaši attiecībā uz neizsīkstošo enerģijas resursu un zemu oglekļa emisiju tehnoloģiju popularitātes vairošanu. Pārvades sistēmu operatoriem vajadzētu ekspluatēt tīklus atbilstoši šiem saskaņotajiem tehniskajiem un tirdzniecības kodeksiem.
- (7) Lai panāktu elektroenerģijas pārvades tīkla optimālu pārvaldību būtu iespējams tirgoti un piegādāt elektroenerģiju pārrobežu mazumtirdzniecības lietotājiem Kopienā, jāizveido pārvades sistēmas operatoru Eiropas tīkls. Tā uzdevumi jāveic atbilstoši Kopienas konkurences noteikumiem, kurus piemēro pārvades sistēmas operatoru Eiropas tīkla lēmumiem. Precīzi jānosaka tā uzdevumi, un darba metodēm jānodrošina efektivitāte, reprezentativitāte un pārredzamība. Tā kā efektīvāku darbu var panākt ar reģionālu pieeju, pārvades sistēmu operatoriem vispārējā sadarbības struktūrā jāizveido reģionālas struktūras, vienlaikus panākot to, ka reģionālā līmenī panāktie rezultāti atbilst Kopienas līmeņa kodeksiem un investīciju plāniem. Priekšnosacījums sadarbībai reģionālās struktūrās ir tīkla darbību efektīva nošķiršana no ražošanas un piegādes darbībām, pretējā gadījumā pārvades sistēmu operatoru reģionālā sadarbība var izraisīt pret konkurenci vērstu praksi.
- (8) Pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkla darbā ir ieinteresēti visus tirgus dalībnieki. Tāpēc ir svarīgi izmantot apspriežu procedūru, un būtiska nozīme ir pašreizējām struktūrām, kuru uzdevums ir sekmēt un vienkāršot apspriedes, piemēram, Elektroenerģijas pārvades koordinācijas apvienībai *UCTE*.
- (9) Tirgus novērošana, ko pēdējos gados veic valsts pārvaldes iestādes un Komisija, liecina, ka pašreizējās pārredzamības prasības un noteikumi par piekļuvi infrastruktūrai nav pietiekami.

¹⁴ COM(2007) 1.

¹⁵ COM(2006) 841.

¹⁶ SEC(2006) 1724.

- (10) Nepieciešama vienlīdzīga piekļuve informācijai par sistēmas fizisko situāciju, lai visi tirgus dalībnieki varētu novērtēt kopējo pieprasījumu un piedāvājumu un saprast pamatojumu vairumtirdzniecības cenas svārstībām. Tas nozīmē precīzāku informāciju par elektroenerģijas ražošanu, piedāvājumu un pieprasījumu, tīkla jaudu, jaudas plūsmu un remontdarbiem, balansēšanu un rezerves jaudu.
- (11) Lai palielinātos uzticība tirgum, tā dalībniekiem jābūt pārliecinātiem, ka par ļaunprātīgām darbībām var saņemt sodu. Kompetentajām iestādēm jāspēj efektīvi izmeklēt gadījumus, kad situācija tirgū tiek izmantota ļaunprātīgi. Tāpēc kompetentajām iestādēm vajadzīga piekļuve datiem, kas sniedz informāciju par piegādes uzņēmumu operatīvajiem lēmumiem. Daudzus svarīgus lēmumus elektroenerģijas tirgū pieņem ražotāji, un šai informācijai noteiktu laikposmu jābūt pieejamai kompetentajām iestādēm. Šī prasība nav jāattiecinā uz maziem ražotājiem, kam faktiski nav iespēju traucēt tirgu.
- (12) Lai veidotos konkurence mājsaimniecību patērētāju tirgū, nedrīkst likt šķēršļus piegādātājiem, kas vēlas ienākt jaunos mazumtirdzniecības tirgos. Tāpēc visiem tirgus dalībniekiem jābūt informētiem par piegādes ķēdes veidošanās noteikumiem un pienākumiem, turklāt šie noteikumi jāaskaņo, lai sekmētu Kopienas tirgus integrāciju.
- (13) Jāveicina investīcijas svarīgākajos jaunos infrastruktūras objektos, vienlaikus nodrošinot elektroenerģijas iekšējā tirgus efektīvu darbību. Lai līdzstrāvas starpsavienojumi, kuriem piemērots atbrīvojums, pozitīvi ietekmētu konkurenci un piegādes drošību, projekta plānošanas stadijā jāpārbauda tirgus ieinteresētība un jāīsteno pārslodzes novēršanas noteikumi. Ja līdzstrāvas starpsavienojumi atrodas vairāk nekā vienas dalībvalsts teritorijā, atbrīvojuma pieprasījums jāizskata Energoregulatoru sadarbības aģentūrai, kas izveidota ar Regulu (EK) Nr. ...¹⁷, lai pilnībā izvērtētu pārrobežu ietekmi un vienkāršotu administratīvās procedūras. Turklāt, tā kā lielajiem izņēmuma infrastruktūras būvniecības projektiem ir īpašs riska profils, attiecībā uz šiem projektiem piegādes un ražošanas uzņēmumiem var uz laiku nepiemērot pilnīgas nošķiršanas noteikumus.
- (14) Regulā (EK) Nr. 1228/2003 ir paredzēts, ka daži pasākumi ir jāpieņem saskaņā ar Padomes 1999. gada 28. jūnija Lēmumu 1999/468/EK, ar ko nosaka Komisijai piešķirto ieviešanas pilnvaru īstenošanas kārtību¹⁸.
- (15) Lēmumu 1999/468/EK grozīja ar Lēmumu 2006/512/EK, ar kuru ievieša regulatīvo kontroles procedūru, kas izmantojama vispārējiem ieviešanas pasākumiem, kuras mērķis ir grozīt nebūtiskus elementus pamataktā, kas pieņemts saskaņā ar Līguma 251. pantā minēto procedūru, tostarp svītrot dažus tādus elementus vai to papildināt, iekļaujot jaunus nebūtiskus elementus.
- (16) Saskaņā ar Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas kopīgo deklarāciju¹⁹ par Lēmumu 2006/512/EK, lai šī jaunā procedūra būtu piemērojama jau spēkā esošajiem tiesību aktiem, kas pieņemti saskaņā ar Līguma 251. pantā minēto procedūru, tie ir jāpielāgo saskaņā ar atbilstīgajām procedūrām.

¹⁷ OV L ...

¹⁸ OV L 184, 17.7.1999., 23. lpp. Lēmumā grozījumi izdarīti ar Lēmumu 2006/512/EK (OV L 200, 22.7.2006., 11. lpp.).

¹⁹ OV C 255, 21.10.2006., 1. lpp.

(17) Attiecībā uz Regulu (EK) Nr. 1228/2003/EK Komisijai jāpiešķir pilnvaras jo īpaši sagatavot vai pieņemt pamatnostādnes, kas vajadzīgas, lai panāktu minimālo saskaņotības pakāpi šīs regulas mērķa sasniegšanai. Tā kā minētie pasākumi ir vispārīgi un paredzēti, lai grozītu nebūtiskus Regulas (EK) Nr. 1228/2003 elementus un papildinātu Regulu (EK) Nr. 1228/2003, iekļaujot jaunus nebūtiskus elementus, šādi pasākumi jāpieņem saskaņā ar regulatīvo kontroles procedūru, kas paredzēta Lēmuma 1999/468/EK 5.a pantā.

(18) Tādēļ attiecīgi jāgroza Regula (EK) Nr. 1228/2003,

IR PIENĒMUŠI ŠO REGULU.

1. pants

Regulu (EK) Nr. 1228/2003 groza šādi.

(1) Šādu punktu pievieno 1. pantam.

„Šīs regulas mērķis ir arī sekmēt funkcionējoša un pārredzama pārrobežu mazumtirdzniecības tirgus veidošanos un funkcionējoša un pārredzama vairumtirdzniecības tirgus attīstību. Tajā paredzēti mehānismi attiecīgo noteikumu saskaņošanai.”

(2) Šādu definīciju pievieno 2. panta 2. punktā.

h) „Aģentūra” ir Energoregulatoru sadarbības aģentūra, kas izveidota ar Regulu (EK) Nr.²⁰”

(3) Iekļauj šādu 2.a līdz 2.h pantu.

„2.a pants

Elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkls

Visiem pārvades sistēmu operatoriem jāsadarbojas Kopienas līmenī, izveidojot elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīklu, lai panāktu Eiropas elektroenerģijas pārvades tīkla optimālu pārvaldību un tehnisko attīstību.

2.b pants

Elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkla izveide

1. Vēlākais līdz [...] pārvades sistēmu operatori Komisijai un Aģentūrai iesniedz elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkla statūtu projektu, locekļu sarakstu un reglamenta projektu, tostarp reglamenta noteikumus par apspriešanos ar citiem interesentiem.

²⁰ OVL ...

2. Aģentūra sniedz Komisijai atzinumu par statūtu projektu, locekļu sarakstu un reglamenta projektu sešu nedēļu laikā no šo dokumentu saņemšanas.
3. Komisija sniedz atzinumu par statūtu projektu, locekļu sarakstu un reglamenta projektu 3 mēnešu laikā no Aģentūras atzinuma saņemšanas.
4. Pārvades sistēmu operatori 3 mēnešu laikā no Komisijas atzinuma saņemšanas izveido elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīklu un pieņem un publicē tā statūtus un reglamentu.

2.c pants

Elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkla uzdevumi

1. Elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkls pieņem
 - a) tehniskos un tirdzniecības kodeksus jomās, kas minētas šā panta 3. punktā;
 - b) kopīgas tīkla ekspluatācijas instrumentus un izpētes plānus;
 - c) katru otro gadu — 10 gadu investīciju plānu, tostarp ražošanas pietiekamības prognozes;
 - d) ikgadējo darba programmu;
 - e) gada pārskatu;
 - f) ikgadējās ziemas un vasaras ražošanas pietiekamības prognozes.
2. Ikgadējā darba programmā, kas minēta 1. punkta d) apakšpunktā, ietver attiecīgajā gadā sagatavojamo tehnisko un tirdzniecības kodeksu sarakstu un aprakstu, tīkla kopīgas ekspluatācijas plānu un pētniecības un attīstības pasākumus, norādot orientējošu laika grafiku.
3. Sīki izstrādātus tehniskos un tirdzniecības kodeksus gatavo šādās jomās, ievērojot ikgadējā darba programmā noteiktās prioritātes:
 - a) drošības un uzticamības noteikumi;
 - b) tīkla pieslēguma un piekļuves noteikumi;
 - c) datu apmaiņas un līguma izpildes noteikumi;
 - d) savstarpējas savietojamības noteikumi;
 - e) operatīvās procedūras ārkārtas situācijās;
 - f) jaudas piešķiršanas un pārslodzes novēršanas (sastrēgumu pārvaldības) noteikumi;
 - g) tirdzniecības noteikumi;

- h) pārredzamības noteikumi;
 - i) balansēšanas noteikumi, tostarp rezerves jaudas noteikumi;
 - j) noteikumi par saskaņotām transportēšanas tarifu struktūrām, tostarp novietojumsignāliem un kompensācijas noteikumiem starp pārvades sistēmu operatoriem;
 - k) energoefektivitāte elektroenerģijas tīklos.
4. Elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkls pārrauga tehnisko un tirdzniecības kodeksu īstenošanu un pārraudzības rezultātus iekļauj 1. punkta e) apakšpunktā minētajā gada pārskatā.
5. Katru otro gadu elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkls publicē Kopienas mēroga 10 gadu tīkla investīciju plānu. Šajā investīciju plānā ietver integrēta tīkla modelēšanu, scenāriju izstrādi, ražošanas pietiekamības ziņojumu un sistēmas elastības vērtējumu. Investīciju plāna izstrādē jo īpaši izmanto valstu investīciju plānus un pamatnostādnes Eiropas enerģētikas tīkliem saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumu Nr. 1364/2006/EK²¹. Investīciju plānā norāda investīciju vajadzības, jo īpaši attiecībā uz pārrobežu jaudu.
6. Pēc Komisijas pieprasījuma elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkls konsultē Komisiju par pamatnostādņu pieņemšanu, kā paredzēts 8. pantā.

2.d pants

Aģentūras pārraudzība

1. Aģentūra pārrauga, kā elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkls veic 2.c panta 1. punktā minētos uzdevumus.
2. Elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkls Aģentūrai iesniedz tehnisko un tirdzniecības kodeksu projektu, 10 gadu investīciju plāna projektu un ikgadējās darba programmas projektu, tostarp informāciju par apspriedēm.

Aģentūra 3 mēnešu laikā var sniegt atzinumu elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīklam.

Aģentūra sniedz pienācīgi pamatotu atzinumu Komisijai, ja uzskata, ka ikgadējās darba programmas projekts vai 10 gadu investīciju plāna projekts nenodrošina diskriminācijas novēršanu, konkurenci un efektīvu tirgus darbību.

²¹ OV L 262, 22.9.2006., 1. lpp.

2.e pants

Tehnisko un tirdzniecības kodeksu izveide un novērtēšana

1. Pēc apspriešanās ar Aģentūru Komisija var lūgt elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīklam pamatotā termiņā sagatavot kodeksus 2.c panta 3. punktā minētajās jomās, ja Komisija uzskata, ka šādi kodeksi ir vajadzīgi tirgus efektīvai funkcionēšanai.
 2. Aģentūra sniedz pienācīgi pamatotu atzinumu Komisijai, ja uzskata, ka
 - a) tehniskais vai tirdzniecības kodekss, ko pieņēmis elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkls 2.c panta 3. punktā minētajās jomās, nenodrošina diskriminācijas novēršanu, konkurenci un efektīvu tirgus darbību;
 - b) elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkls pamatotā termiņā nevienojas par tehnisko vai tirdzniecības kodeksu 2.c panta 3. punktā minētajās jomās;
 - c) pārvades sistēmu operatori neīsteno tehnisko vai tirdzniecības kodeksu, ko pieņēmis elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkls 2.c panta 3. punktā minētajās jomās.
 3. Komisija pēc savas iniciatīvas vai Aģentūras ieteikuma var pieņemt pamatnostādnes 2.c panta 3. punktā minētajās jomās, ja uzskata, ka
 - a) tehniskais vai tirdzniecības kodekss, ko pieņēmis elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkls 2.c panta 3. punktā minētajās jomās, nenodrošina diskriminācijas novēršanu, konkurenci un efektīvu tirgus darbību;
 - b) elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkls pamatotā termiņā nevienojas par tehnisko vai tirdzniecības kodeksu 2.c panta 3. punktā minētajās jomās;
 - c) pārvades sistēmu operatori neīsteno tehnisko vai tirdzniecības kodeksu, ko pieņēmis elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkls 2.c panta 3. punktā minētajās jomās.
- Pasākumus, kas ir paredzēti, lai grozītu nebūtiskus šīs regulas elementus, to papildinot, pieņem saskaņā ar 13. panta 2. punktā minēto regulatīvo kontroles procedūru.
4. Noteikumi, kas paredzēti 3. punktā, neskar Komisijas tiesības pieņemt un grozīt pamatnostādnes atbilstoši 8. pantam.

2.f pants

Apspriedes

1. Elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkls, veicot savus uzdevumus, organizē savlaicīgas, plašas, atklātas un pārredzamas apspriedes ar visiem attiecīgajiem tirgus dalībniekiem, jo īpaši tad, kad tiek izstrādāti tehniskie un tirdzniecības kodeksi un ikgadējā darba programma, kā minēts 2.c panta 1. un 3. punktā; apspriedēs iesaista piegādes un ražošanas uzņēmumus, patērētājus, sistēmas lietotājus, sadales sistēmas operatorus, tostarp attiecīgās (nozares) asociācijas, tehniskās struktūras un interesentu grupas.
2. Dokumentus un sanāksmju protokolus, kas saistīti ar 1. punktā minētajiem jautājumiem, publisko.
3. Pirms darba programmas un 2.c panta 1. un 3. punktā minēto tehnisko un tirdzniecības kodeksu pieņemšanas elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkls dokumentē apspriedēs saņemtos komentārus un to, kā šie komentāri ir ievēroti. Ja komentārs nav ņemts vērā, jānorāda pamatojums.

2.g pants

Izmaksas

Izmaksas, kas saistītas ar 2.a līdz 2.h pantā minētajām elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkla darbībām, sedz pārvades sistēmu operatori, un tās iekļauj tarifu aprēķinos.

2.h pants

Pārvades sistēmu operatoru reģionālā sadarbība

1. Pārvades sistēmu operatori elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkla ietvaros izveido reģionālo sadarbību, sniedzot ieguldījumu 2.c panta 1. punktā minēto uzdevumu veikšanā. Tie jo īpaši ik pēc diviem gadiem publicē reģionālos investīciju plānus un var pieņemt investīciju lēmumus, pamatojoties uz reģionālajiem investīciju plāniem.

Reģionālie investīciju plāni nedrīkst būt pretrunā 2.c panta 1. punkta c) apakšpunktā minētajam 10 gadu investīciju plānam.
2. Pārvades sistēmu operatori sekmē pasākumus, kas nodrošina tīkla optimālu vadību, un veicina enerģijas biržu attīstību, pārrobežu jaudas piešķiršanu ar netiešām izsolēm un balansēšanas un rezerves jaudu mehānismu integrāciju.
3. Komisija var noteikt katras reģionālās sadarbības struktūras ģeogrāfisko teritoriju. Minēto pasākumu, kas paredzēts šīs regulas nebūtisko elementu grozīšanai,

papildinot to, pieņem saskaņā ar regulatīvo kontroles procedūru, kas minēta 13. panta 2. punktā.

Komisija šajā nolūkā var apspriesties ar elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīklu un Aģentūru.”

(4) Šādi groza 5. pantu.

(a) Nosaukumu aizstāj ar šādu: „Informācijas sniegšana”;

(b) Pievieno šādu 4., 5. un 6. punktu:

„4. Pārvades sistēmu operatori publicē attiecīgos datus par prognozēm un faktisko pieprasījumu, ražošanas un jaudas aktīvu pieejamību un faktisko izmantojumu, par tīkla un starpsavienojumu pieejamību un izmantojumu, par balansa enerģiju un rezerves jaudu.

5. Attiecīgie tirgus dalībnieki sniedz pārvades sistēmu operatoriem vajadzīgos datus.

6. Ražošanas uzņēmumiem, kuru īpašumā vai ekspluatācijā ir ražošanas aktīvi, no kuriem vienam uzstādītā jauda ir vismaz 250 MW, piecus gadus jāglabā visi stundas dati par katru iekārtu, lai varētu pārbaudīt visus operatīvos dispečervadības lēmumus un solītāju rīcību elektroenerģijas biržās, starpsavienojumu izolēs, rezerves tirgos un ārpusbiržas tirgos; jānodrošina, lai šiem datiem varētu piekļūt valsts pārvaldes iestādes, valsts konkurences iestādes un Komisija. Saglabājamā informācija par katru stundu un katru iekārtu cita starpā attiecas uz datiem par pieejamo ražošanas jaudu un iepļānotās rezerves, tostarp šo iepļānoto rezervju sadalījumu pa iekārtām, par laiku, kad notiek solīšana, un par laiku, kad notiek ražošana.”

(5) Šādi aizstāj 6. panta 6. punktu.

„6. Visus ienākumus, kas rodas starpsavienojuma jaudu piešķiršanas rezultātā, izmanto turpmāk minētajiem nolūkiem šādā prioritārā secībā:

(a) piešķirtās jaudas faktiskās pieejamības nodrošināšanai;

(b) investīcijām tīklos, ar kurām uztur vai palielina starpsavienojumu jaudas.

Ja ieņēmumus nevar izmantot pirmās daļas a) vai b) punktā minētajā nolūkā, tos iegrāmato atsevišķā kontā, līdz tos var izmantot minētajā nolūkā. Neatkarīga sistēmas operatora gadījumā atlikušos ieņēmumus pēc a) un b) apakšpunkta piemērošanas uzglabā neatkarīgais sistēmas operators atsevišķā kontā, līdz tos var izmantot pirmās daļas a) vai b) punktā minētajā nolūkā.”

- (6) Šādi aizstāj 7. pantu.

„7. pants

Jauni starpsavienojumi

1. Pēc pieprasījuma jaunus līdzstrāvas starpsavienojumus starp dalībvalstīm var uz noteiktu laikposmu atbrīvot no noteikumiem, kas paredzēti šīs regulas 6. panta 6. punktā un Direktīvas 2003/54/EK 8. pantā, 20. pantā un 23. panta 2., 3. un 4. punktā atbilstoši šādiem nosacījumiem:
 - (a) investīcijām jāveicina konkurence elektroenerģijas piegādē;
 - (b) riska līmenis, kas saistīts ar investīcijām, ir tik liels, ka bez atbrīvojuma investīcijas var netikt ieguldītas;
 - (c) starpsavienojumam jābūt fiziskas vai juridiskas personas īpašumā, kas ir vismaz juridiskās formas ziņā neatkarīga no pārvades sistēmu operatoriem, kuru sistēmās minētais starpsavienojums tiks ierīkots;
 - (d) no minētā starpsavienojuma lietotājiem iekasē maksu;
 - (e) kopš daļējas tirgus atvēršanas, kas minēta Direktīvas 96/92/EK 19. pantā, neviena to maksājumu komponente, kas veikti par pārvades vai sadales sistēmu lietošanu, kuras savieno starpsavienojums, nav tikusi izlietota kapitāla vai starpsavienojuma darbības izmaksu daļas segšanai;
 - (f) atbrīvojums nekaitē konkurencei vai iekšējā elektroenerģijas tirgus efektīvai darbībai, vai tās regulētās sistēmas efektīvai darbībai, kurai ir pievienots starpsavienojums.
2. Izņēmuma gadījumos 1. punktu piemēro arī maiņstrāvas starpsavienojumiem ar noteikumu, ka attiecīgo investīciju izmaksas un riski ir īpaši augsti, salīdzinot ar izmaksām un riskiem, kas parasti rodas, kad savieno divas blakus esošas valsts pārvades sistēmas ar maiņstrāvas starpsavienojumu.
3. Šī panta 1. punktu piemēro arī gadījumos, kad ievērojami palielina jaudu esošajos starpsavienojumos.
4. Aģentūra katrā atsevišķā gadījumā var izlemt par atbrīvojumu, kas minēts 1., 2. un 3. punktā. Atbrīvojums var attiekties uz visu vai daļu no jaunā starpsavienojuma jaudas vai esošā starpsavienojuma jaudas, kura ir būtiski palielināta.

Pieņemot lēmumu par atbrīvojuma piešķiršanu, katrā konkrētajā gadījumā vērtē vajadzību paredzēt nosacījumus, kas attiecas uz atbrīvojuma ilgumu un nediskriminējošu piekļuvi starpsavienojumam. Pieņemot lēmumu par minētajiem nosacījumiem, jo īpaši ņem vērā ierīkojamo papildu jaudu vai esošās jaudas modifikācijas, projekta laika grafiku un situāciju valstī.

Pirms atbrīvojuma piešķiršanas Aģentūra lemj par jaudas pārvaldības un piešķiršanas noteikumiem un mehānismiem. Aģentūra paredz, ka pārslodzes novēršanas (sastrēgumu pārvaldības) noteikumos tiek ietverts pienākums neizmantoto jaudu pārdot sekundārajā tirgū un ka iekārtas lietotāji sekundārajā tirgū var tirgot jaudas, par kurām tie noslēguši līgumu. Vērtējot pēc šā panta 1. punkta a), b) un f) punktos minētajiem kritērijiem, Aģentūra ņem vērā jaudas piešķiršanas procedūras rezultātus.

Lēmumu par atbrīvojuma piešķiršanu, tostarp otrajā daļā minētos nosacījumus, pienācīgi pamato un publicē. Aģentūra apspriežas ar attiecīgajām pārvaldes iestādēm.

5. Aģentūra Komisijai bez kavēšanās nosūta katru atbrīvojuma pieprasījumu tūlīt pēc tā saņemšanas. Aģentūra nekavējoties dara zināmu lēmumu Komisijai un iesniedz tai visu attiecīgo informāciju par šo lēmumu. Šo informāciju Komisijai var iesniegt apkopotā veidā, tā lai Komisija varētu pieņemt pamatotu lēmumu. Jo īpaši sniedz šādu informāciju:

a) iemesli, kuru dēļ Aģentūra ir piešķīrusi atbrīvojumu, tostarp visa finanšu informācija, kas pamato šāda atbrīvojuma nepieciešamību;

b) veiktā analīze par to, kā atbrīvojuma piešķiršana ietekmēs konkurenci un iekšējā elektroenerģijas tirgus efektīvu funkcionēšanu;

c) pamatojums attiecībā uz laika periodu un attiecīgā starpsavienojuma kopējās jaudas daļu, par kuru tika piešķirts atbrīvojums;

d) rezultāts apspriedēm ar attiecīgajām pārvaldes iestādēm.

6. Divu mēnešu laikā pēc paziņojuma saņemšanas Komisija var pieņemt lēmumu, ar kuru pieprasa, lai Aģentūra groza vai atceļ lēmumu par atbrīvojuma piešķiršanu. Minētais periods sākas nākamajā dienā pēc paziņojuma saņemšanas. Divu mēnešu termiņu var pagarināt par diviem papildu mēnešiem, ja Komisija pieprasa papildu informāciju. Minētais periods sākas nākamajā dienā pēc pilnīgas papildu informācijas saņemšanas. Divu mēnešu termiņu var pagarināt arī tad, ja tam piekrīt gan Komisija, gan Aģentūra. Paziņojumu uzskata par anulētu, ja pieprasījumā noteiktajā termiņā netiek sniegta pieprasītā informācija, izņemot gadījumus, kad pirms minētā termiņa beigām ar Komisijas un Aģentūras piekrišanu termiņš tiek pagarināts, vai arī ja Aģentūra pienācīgi pamatotā paziņojumā informē Komisiju par to, ka tā uzskata paziņojumu par pilnīgu.

Aģentūra četru nedēļu laikā izpilda Komisijas lēmumu grozīt vai atsaukt atbrīvojuma lēmumu un attiecīgi informē Komisiju.

Komisija ievēro konfidencialitāti attiecībā uz komerciāli svarīgu informāciju.

Komisijas apstiprinājums atbrīvojuma lēmumam zaudē spēku divus gadus pēc tā pieņemšanas, ja līdz minētajam termiņam nav sāкта starpsavienojuma būvniecība, un piecus gadus pēc pieņemšanas, ja līdz minētajam termiņam starpsavienojums nav nodots ekspluatācijā.

7. Komisija var pieņemt pamatnostādnes par 1. punktā minēto nosacījumu piemērošanu un noteikt procedūru 4. un 5. punkta piemērošanai. Minēto pasākumu, kas paredzēts

šīs regulas nebūtisko elementu grozīšanai, papildinot to, pieņem saskaņā ar 13. panta 2. punktā minēto regulatīvo kontroles procedūru.”

- (7) Iekļauj šādu 7.a pantu.

„7.a pants

Mazumtirdzniecības tirgi

Lai veicinātu funkcionējošu un pārredzamu pārrobežu mazumtirdzniecības tirgu veidošanos reģionālā un Kopienas mērogā, dalībvalstis nodrošina, ka tiek noteikti pārvades sistēmu operatoru, sadales sistēmu operatoru, piegādes uzņēmumu, patērētāju un vajadzības gadījumā citu tirgus dalībnieku pienākumi attiecībā uz līgumiem, saistībām pret patērētāju, datu apmaiņas un līguma izpildes noteikumiem, datu īpašumtiesībām un uzskaiti.

Šos noteikumus publisko, tos izstrādā nolūkā saskaņot piekļuvi pārrobežu patērētājiem, un tos pārskata pārvaldes iestādes.”

- (8) Šādi aizstāj 8. pantu.

„8. pants

Pamatnostādnes

1. Attiecīgā gadījumā pamatnostādnēs par kompensācijas mehānismu starp pārvades sistēmu operatoriem saskaņā ar 3. un 4. pantā noteiktajiem principiem paredz
 - a) informāciju par procedūru to pārvades sistēmu operatoru noteikšanai, kuriem jāmaksā kompensācija par pārrobežu elektroenerģijas plūsmām, tostarp tās sadalīšanu starp to valstu pārvades sistēmu operatoriem, kuru sistēmās rodas pārrobežu elektroenerģijas plūsmas, un to sistēmu operatoriem, kuru sistēmās beidzas šīs plūsmas atbilstoši 3. panta 2. punktam;
 - b) informāciju par maksājumu procedūru, kas jāievēro, tostarp pirmā laika posma noteikšanu, par kuru ir jāizmaksā kompensācija, atbilstoši 3. panta 3. punkta otrajai daļai;
 - c) informāciju par metodēm, kuras izmanto, lai noteiktu to pārvadīto pārrobežu elektroenerģijas plūsmu apjomu un veidu, par kurām atbilstoši 3. pantam ir jāizmaksā kompensācija, kā arī, lai apzīmētu šādu elektroenerģijas plūsmu apjomu pēc tā, vai tās rodas un/vai beidzas atsevišķo dalībvalstu pārvades sistēmās atbilstoši 3. panta 5. punktam;
 - d) informāciju par metodi, ko lieto, lai noteiktu izmaksas un ieguvumus, kas rodas pārrobežu elektroenerģijas plūsmu pārvadīšanas rezultātā, atbilstoši 3. panta 6. punktam;

- e) informāciju par kārtību tādu elektroenerģijas plūsmu gadījumā, kas sākas vai beidzas valstīs ārpus Eiropas ekonomikas zonas, saistībā ar kompensācijas mehānismu starp pārvades sistēmu operatoriem;
 - f) to valstu sistēmu dalību, kuras ir savienotas ar līdzstrāvas elektrolīnijām, atbilstoši 3. pantam.
2. Pamatnostādnēs var noteikt arī turpmākus atbilstošus noteikumus par pamatprincipu pakāpenisku saskaņošanu, lai noteiktu maksas, kas piemērojamas ražotājiem un patērētājiem (slodzei) saskaņā ar valstu tarifu sistēmām, tostarp kompensācijas mehānisma starp pārvades sistēmu operatoriem atspoguļošanu valstu tīklu maksās un atbilstošu un efektīvu novietojumsignālu sniegšanu, atbilstoši 4. pantā noteiktajiem principiem.
- Pamatnostādnēs paredz noteikumu par atbilstošiem un efektīviem saskaņotiem novietojumsignāliem Eiropas līmenī.
- Šāda saskaņošana neliedz dalībvalstīm piemērot mehānismus, lai nodrošinātu, ka tīkla piekļuves maksas, kuras sedz patērētāji (slodze), ir salīdzināmas visā to teritorijā.
3. Attiecīgā gadījumā pamatnostādnēs, kas paredz minimālo saskaņošanas pakāpi šīs regulas mērķa sasniegšanai, ietver arī
- a) ziņas par informācijas sniegšanu saskaņā ar 5. pantā noteiktajiem principiem;
 - h) ziņas par mazumtirdzniecības tirgus jautājumiem, kas minēti 7.a pantā;
 - c) ziņas par pieslēguma noteikumiem, kas regulē attiecības starp pārvades sistēmu operatoriem un pieslēgtajiem patērētājiem;
 - d) ziņas par savstarpējas savietojamības noteikumiem;
 - e) ziņas par elektroenerģijas tirdzniecības noteikumiem;
 - l) ziņas par balansēšanas un rezerves jaudas noteikumiem, kuru mērķis ir turpināt balansēšanas un rezerves jaudas tirgu integrāciju;
 - g) ziņas par investīciju veicināšanas noteikumiem, tostarp attiecībā uz novietojumsignāliem;
 - h) ziņas par jautājumiem, kas minēti 2.c panta 3. punktā.
4. Pamatnostādnes par valstu elektrosistēmu starpsavienojumu pieejamās pārvades jaudas piešķiršanu un pārvaldību ir noteiktas pielikumā.
5. Komisija var pieņemt pamatnostādnes par 1. līdz 3. punktā minētajiem jautājumiem. Tā var grozīt 4. punktā minētās pamatnostādnes saskaņā ar 4., 5. un 6. pantā noteiktajiem principiem, jo īpaši paredzot sīki izstrādātas pamatnostādnes par visām praktiski lietotām jaudas piešķiršanas metodēm un nodrošinot, lai pārslodzes novēršanas (sastrēgumu pārvaldības) mehānismu attīstība atbilstu iekšējā tirgus mērķiem. Attiecīgā gadījumā šādos grozījumos paredz kopīgus noteikumus par

minimālajiem drošības un darbības standartiem tīkla darbībai un lietošanai, kā minēts 5. panta 2. punktā.

Minētos pasākumus, kas ir paredzēti, lai grozītu nebūtiskus šīs regulas elementus, cita starpā to papildinot, pieņem saskaņā ar 13. panta 2. punktā minēto regulatīvo kontroles procedūru.

Pieņemot vai grozot pamatnostādnes, Komisija pārlicinās, ka tās paredz mazāko saskaņošanas līmeni, kas vajadzīgs, lai sasniegtu šīs regulas mērķus, un nepārsniedz to, kas vajadzīgs šim nolūkam.

Pieņemot vai grozot pamatnostādnes, Komisija norāda, kādas darbības tā ir veikusi attiecībā uz trešo valstu, kuras veido daļu no Eiropas elektroenerģijas sistēmas, noteikumu atbilstību attiecīgajām pamatnostādnēm.

Pieņemot šīs pamatnostādnes pirmoreiz, Komisija nodrošina, ka tās vienā pasākumu projektā ietver vismaz tos jautājumus, kas minēti 1. punkta a) un d) apakšpunktā un 2. punktā.”

(9) Šādi aizstāj 13. panta 2. punktu.

„2. Ja ir atsauce uz šo punktu, piemēro Lēmuma 1999/468/EK 5a. panta 1. līdz 4. punktu un 7. pantu, ņemot vērā tā 8. panta noteikumus.”

2. pants

Šī regula stājas spēkā divdesmitajā dienā pēc publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

Šī regula uzliek saistības kopumā un ir tieši piemērojama visās dalībvalstīs.

Briselē, [...]

*Eiropas Parlamenta vārdā —
priekšsēdētājs*

*Padomes vārdā —
priekšsēdētājs*